

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

LOLITA V. V. NABOKOVA: ROMÁN A JEHO FILMOVÉ ADAPTACE
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Anežka Pospíšilová

*Český jazyk a literatura, obor Český jazyk se zaměřením na vzdělávání
léta studia (2008-2012)*

Vedoucí práce: *PaedDr. Jiří Staněk, CSc.*

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň 15. 4. 2014

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za vstřícný přístup, věnovaný čas, ochotu a cenné připomínky, které napomohly k její konečné podobě.

Také bych chtěla poděkovat své rodině za trpělivost, motivaci a pomoc při studiu.

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	PORTRÉT AUTORA	2
	2.1.1 Biografie.....	2
	2.1.2 Bibliografie.....	4
	2.1.3 Nabokov o sobě a literatuře	6
	2.1.4 Nabokov v očích spisovatelů a kritiků	7
3	LOLITA – ROMÁN	8
	3.1 ÚVOD	8
	3.2 DĚJ.....	9
	3.3 VYDÁNÍ	12
	3.3.1 Co předcházelo	12
	3.3.2 Hledání nakladatelství	12
	3.3.3 První vydání	12
	3.3.4 První vydání ve Spojených státech	13
	3.4 NABOKOV O KNIZE	14
	3.4.1 O svém vztahu k ní.....	14
	3.4.2 O její tvorbě	14
	3.4.3 O jejím vydání	15
	3.4.4 O její kontroverznosti	15
	3.4.5 O jejím prostředí.....	16
	3.4.6 O jejím překladu do rodného jazyka.....	17
	3.5 HRA SE JMÉNY	18
	3.5.1 Humbert Humbert	18
	3.5.2 Lolita	19
	3.5.3 Dolores Hazeová	20
	3.5.4 Charlotta Hazeová	21
	3.5.5 Clare Quilty	21
	3.5.6 Annabel Leighová	22
	3.5.7 Vivian Darkbloomová	22
	3.5.8 Další jména	23
	3.6 POHLED Z PSYCHOLOGICKÉHO HLEDISKA	25
	3.6.1 Předmluva jako klíč k příběhu	25
	3.6.2 Smrt hlavních postav	25
	3.6.3 Lolita jako příběh pedofilie	26
	3.6.4 Případ Humbert	27
	3.6.5 Případ Lolita	29
	3.7 NARÁŽKY A ODKAZY	32
	3.8 ODKAZY V NABOKOVĚ BIBLIOGRAFII	35
	3.9 OTÁZKA ORIGINALITY	39
4	LOLITA – FILMOVÁ ZPRACOVÁNÍ	41
	4.1 LOLITA, 1962	42
	4.1.1 Synopse.....	42
	4.1.2 Zásah cenzury	42
	4.1.3 Ohlasy	44
	4.1.4 Srovnání s literární předlohou	44
	4.2 LOLITA, 1997	45

4.2.1	Synopse.....	45
4.2.2	Zásah cenzury	45
4.2.3	Ohlasy	47
4.2.4	Srovnání s literární předlohou	47
4.3	POROVNÁNÍ OBOU FILMŮ.....	48
4.3.1	V čem jsou stejné.....	48
4.3.2	V čem se liší	48
5	ZÁVĚR.....	49
6	SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	50
6.1	POUŽITÁ LITERATURA	50
6.1.1	Primární literatura	50
6.1.2	Sekundární literatura.....	50
6.2	INTERNETOVÉ ZDROJE	51
7	RESUMÉ.....	53
8	PŘÍLOHY	I
8.1	OSUD JMÉNA „LOLITA“	I
8.1.1	Argumenty „proti“	I
8.1.2	Argumenty „pro“	II
8.1.3	Zajímavosti.....	II
8.2	ODKAZY V MODERNÍ KULTUŘE.....	V
8.2.1	V literatuře.....	V
8.2.2	V populární hudbě	VI
8.2.3	Ve filmu.....	VIII
8.2.4	V seriálu	IX
8.3	MAPA CESTY	X
8.4	VLADIMIR NABOKOV – JAK ŠEL ČAS	XI
8.4.1	Období dětství	XI
8.4.2	Období mládí	XI
8.4.3	Období stáří	XII
8.5	LOLITA – VYDÁNÍ ROMÁNU	XIII
8.5.1	První vydání	XIII
8.5.2	Další vydání.....	XIII
8.6	FILMY	XVIII
8.6.1	Propagační materiály.....	XVIII
8.6.2	Porovnání hlavních postav	XXVIII
8.7	LOLITA JAKO INSPIRACE	XXXIII
8.7.1	Móda.....	XXXIII
8.7.2	Sluneční brýle	XXXV
8.7.3	Katy Perry	XXXVII

1 ÚVOD

2 PORTRÉT AUTORA

Nabokov: „*Literatura je smyšlenka. Fikce je fikce. Nazvat literární příběh „příběhem skutečným“ znamená znevážit umění stejně jako pravdu. Každý velký spisovatel je velký lhář...*“¹

2.1.1 BIOGRAFIE

Nabokov: „*Čím déle žiju, tím víc jsem přesvědčen, že jedinou věcí, která má v literatuře jakýsi význam, je (více či méně iracionální) šamanstvo knihy, že dobrý spisovatel je především čaroděj.*“²

Vladimir Nabokov³ se narodil 23. dubna (podle juliánského kalendáře⁴ 10. dubna) roku 1899 v Sankt Petěrburgu (Petrohrad) do dobře situované aristokratické rodiny s dlouholetou tradicí. Členové tohoto rodu byli spojeni s nejvyšší vládnoucí elitou a patřili k intelektuálům své doby. Otec Nabokova, Vladimir Dmitrijevič Nabokov⁵, byl právník a člen Prozatímní vlády.

Nabokov, díky vysokému rodinnému postavení, studuje v Petrohradě na elitní Těniševově škole, kde se mu dostává výborného vzdělání a také dobré jazykové průpravy v angličtině a francouzštině. Roku 1919 je společně s celou rodinou nucen z politických důvodů opustit Rusko. Emigrace ho odděluje od domova, rodné země a jazyka, majetku a později i od rodiny.

Uchyluje se do Velké Británie. Zde pokračuje ve studiu v Cambridgi, ale jen těžce nese své odloučení od rodiny, která mezitím žije v Berlíně (v této době umírá jeho otec a matka se uchyluje do Prahy, kde pobývá až do své smrti roku 1939). Po absolvování univerzity odjíždí do Berlína, kde působí jako překladatel a spisovatel v prostředí tzv.

¹ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 186.

² ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 180.

³ **Vladimír Nabokov**; celým jménem Vladimir Vladimirovič Nabokov; rusky – Влади́мир Влади́мирович Набо́ков

⁴ **Juliánský kalendář** zavedl roku 46 př. n. l. Julius Caesar. Byl reformou starořímského kalendáře a koncipován jako sluneční kalendář. Po drobných úpravách platil až do 16. století, kdy byl postupně nahrazen Gregoriánským kalendářem.

⁵ **Vladimír Dmitrijevič Nabokov** byl vášnivým anglofilem (milovníkem Anglie a všeho s ní spojeného). Svými liberálně-demokratickými myšlenkami byl otevřen všemu novému a setkával se s mnoha významnými spisovateli a osobnostmi té doby. Umírá roku 1922 v Berlíně. Je zastřelen monarchistickým fanatikem, když se pokouší vlastním tělem chránit představitele ruské liberální emigrace.

ruského Berlína⁶. Vydává zde své první básně a píše první prózy. Společně s manželkou Věrou Slonimovou, s níž se zde ožení a má jediné dítě – syna Dmitrije, pobývá Nabokov patnáct let v Německu. Stoupající vlna nacismu v čele s Hitlerovou osobou ho donutí roku 1937 k další emigraci, nejprve do Francie, kde se v Paříži žije jako učitel jazyků, překladatel i instruktor tenisu. Stín Třetí říše však proniká i do této země, a tak se manželé Nabokovovi uchylují před okupací do Spojených států amerických.

V Americe se Nabokov nejprve zabývá studiem blanokřídých na univerzitě Harwardu a stává se uznávaným entomologem⁷. Později se věnuje psaní esejů a kritik. Začíná působit na Cornellově univerzitě jako profesor ruské literatury. V této době píše svůj nejznámější román – *Lolitu*, který mu po mnoha potížích s vydáním získává slávu a zajišťuje finanční nezávislost.

Po dvaceti letech prožitých ve Spojených státech se Nabokov vrací zpět do Evropy. Zpočátku dočasný pobyt ve švýcarském Montreux se protáhne až konce jeho života, na celých sedmáct roků. Zde, v nemocnici v nedalekém Lausanne, roku 1977 ve věku sedmdesáti osmi let umírá.

⁶ **Ruský Berlín** je synonymum pro tehdejší početnou komunitu ruských emigrantů, kteří utvořili v tomto městě svůj svět. Jednalo se především o intelektuály, spisovatele, vědce... Snad kvůli této skutečnosti se Vladimír Nabokov údajně nikdy nenaučil německy.

⁷ **Entomologie** je zoologická věda, jejímž předmětem je studium hmyzu.

2.1.2 BIBLIOGRAFIE

Nabokov: „*Radost, jakou přináší psaní, přesně odpovídá radosti ze čtení. Blaženost vyvolanou šťastně volenými slovy sdílí jak spisovatel, tak čtenář: spokojený spisovatel a vděčný čtenář, nebo – což vyjde nastejno – umělec vděčný neznámým silám ducha, které mu nadiktovaly určitou kombinaci obrazů, a tvůrčí čtenář, kterého tato kombinace uspokojuje.*“⁸

Jednoznačná charakteristika Nabokovova díla není možná, i když pro mnoho lidí navždy zůstává autorem tzv. jediného románu – *Lolity*. Jeho dílo je však velice rozsáhlé a svým obsahem komplikované. „*Důraz na detail, na váhu každého slova, na každý pohyb či grimasu, jeho ohromivá tvůrčí invence, hravost, náhled na svět jako na labyrint tajemných smyslů a významů, neuchopitelného tajemství lidského života a lidské duše – to vše vede ke skutečnosti, že ke každé případné generalizaci lze najít řadu výjimek, a to ne pouze v rozsahu celé tvorby, ale i jednoho jediného díla.*“⁹

Do roku 1940 tvoří Nabokov ve svém rodném jazyce – ruštině a svá raná poetická i prozaická díla podepisuje pseudonymem Sirin¹⁰, neboť nechtěl, aby ho lidé mylně zaměňovali s jeho otcem (Vladimírem Dmitrijevičem Nabokovem). Anglicky začíná psát již před emigrací do Spojených států, před rokem 1940.

Osoba V. V. Nabokova je neodmyslitelně spjata s emigrací, která několikrát otrásla jeho životem a stala se tak jedním z nejčastějších motivů jeho tvorby – obraz cizince v cizím světě. „*Franz z románu Král, dáma, kluk přijíždí do Berlína, a přestože je Němec, a odpadá tudíž jazyková bariéra, je cizincem v cizím městě. Cizincem v Berlíně je i Fjodor z Daru. Cizincem je také Pnin, pro kterého je představitelem cizího světa každý předmět běžné denní (chce se říci běžné americké) potřeby. Cizincem je i Humbert ve světě dětí, stejně jako je Dolores Hazeová cizinkou ve světě Humbertově.*“¹¹

Nabokova díla zabírají široký okruh – od poezie a prózy, přes drama, překladatelskou práci, až po kritiky a autobiografie. V následujícím přiblížení zmiňuji u každého druhu literatury jen některé tituly.

⁸ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 183.

⁹ SÝKORA, M. *Vladimír Nabokov: od Mášeňky k Daru*. Brno: Host, 2004. str.12.

¹⁰ **Sirin** pochází z ruské mytologie. Je to tvor s hlavou a hrudí ženy a tělem ptáka. Tato stvoření byla inspirována řeckými bájemi o sirénách. Sirin, stejně jako Sirény, zpíval překrásné písně a uměl předpovídat budoucnost. Pro smrtelníky byl zhoubou – mnoho mužů se vydalo za jeho zpěvem, ale našlo jen smrt.

¹¹ SÝKORA, M. *Vladimír Nabokov: od Mášeňky k Daru*. Brno: Host, 2004. str.12.

ROMÁNY, NOVELY**POEZIE**

Poezii, s níž na počátku dvacátých let Nabokov vstupoval do světa literatury, zůstal věrný po celý život a vždy se k ní navracel. Je však nutno podotknout, že jeho básně vždy stály ve stínu tvorby prozaické. Obdobně jako v poezii, i zde byl mistrem poetické formy a používá obtížné útvary jako oněginská strofa¹² či heroické dvojverší^{13, 14}.

DRAMA**PŘEKLADATELSKÁ PRÁCE****KRITIKY**

SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: od Mášeňky k Daru*. Brno: Host, 2004.

AUTOBIOGRAFIE

¹² **Oněginská strofa** je druh sloky, jež byl vytvořený Puškinem pro jeho román ve verších Evžen *Oněgin*.

¹³ **Heroické dvojverší**, také hrdinské dvojverší, je tradiční strofa anglické poezie užívaná převážně v epice. Rým je většinou mužský.

¹⁴ SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: od Mášeňky k Daru*. Brno: Host, 2004. str.10.

2.1.3 NABOKOV O SOBĚ A LITERATUŘE

Můžeme říci, že *Lolita* učinila z Vladimira Nabokova „celebritu“ své doby. Začala se na něj upírat do té doby nezvyklá pozornost – byl častým hostem televizních debat, nejrůznější časopisy publikovaly jeho rozhovory. Sám Nabokov se vlastními názory, myšlenkami či životními okamžiky zaobíral i ve svých dílech a v některých doslovecích.

ROZHOVOR PRO TELEVIZNÍ STANICI „BBC“: 1962

„V Americe se cítím šťastnější než v kterékoli jiné zemi. Právě v Americe jsem našel své nejlepší čtenáře, jejichž myšlení je nejbližší mému. Intelektuálně se cítím v Americe jako doma. Amerika je mým druhým domovem v nejpřesnějším smyslu toho slova.“¹⁵

„Cítím se být Rusem a domnívám se, že má ruská díla, nejrůznější romány, básně a povídky, které jsem během všech těch let napsal, jsou určitým výrazem mé úcty k Rusku.“¹⁶

„Nepatřím k žádnému klubu ani skupině. Nelovím ryby, nevařím, netančím, nepropaguji knihy, nepodepisuji knihy, nepodepisuji hromadná prohlášení, nejím ústřice, neopíjím se, nechodím do kostela, nechodím k psychoanalytikovi, neúčastním se demonstrací.“¹⁷

ROZHOVOR PRO ČASOPIS „LIFE“: 1964

„Upřímně řečeno, nikdy jsem literaturu nebral jako své zaměstnání. Psaní pro mne bylo vždy směsí deprese a extáze, mukami a současně zábavou, nikdy bych se však nenadál, že by to mohlo být zdrojem mých příjmů.“¹⁸

Z JEHO KRITIKY „LECTURES ON DON QUIXOTE“ („PŘEDNÁŠKY O DONU QUIJOTE“): 1983

„Musíme učinit vše, co je v naší moci, abychom se nedopouštěli onoho fatálního omylu a nehledali v románech tak zvaný „skutečný život“. Nepokoušejme se vzájemně přizpůsobovat fiktivní skutečnost a skutečnou fikci. Don Quijote je pohádka, podobně jako Ponurý dům či Mrtvé duše. Paní Bovaryová a Anna Kareninová jsou krásné pohádky. bez těchto pohádek by náš svět nebyl opravdový.“¹⁹

¹⁵ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 181.

¹⁶ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 182.

¹⁷ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 183.

¹⁸ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 184.

¹⁹ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 186.

2.1.4 NABOKOV V OČÍCH SPISOVATELŮ A KRITIKŮ

Nabokov se stal jednou z ikon literárního světa své doby. Nespočet spisovatelů a kritiků se zabývalo jeho osobou i dílem a reagovalo na ně. Pro ukázkou někdejších ohlasů jsem vybrala čtyři citace rozdílných osobností.

NIKOLAJ ANDREJEV²⁰

„Je to spisovatel, jehož neobvyklá a slibná silueta se objevila v letech naší emigrace a spojovala v sobě dědictví kultury minulosti s duchem mladých pokolení, ruskou literární tradici s odvážným novátorstvím, ruský sklon k psychologizování s atraktivní fabulací a formální dokonalostí charakteristickými pro Západ.“²¹

JULIAN MOYNAHAN²²

„Dnes je jasné, že mezi současnými americkými spisovateli je Nabokov výjimečným zjevem. Ohromně ovlivnil autory nové školy „černého humoru“, a co je důležitější, celé generaci mladých amerických spisovatelů ukázal, jak uchopit skutečnost ve své různorodosti často až neuvěřitelnou a fantastickou, a jak ztvárnit její obraz prostřednictvím nových, směle promyšlených forem.“²³

ZINAIDA ŠACHOVSKAJA²⁴

„Vladimir Nabokov je nejvýznačnější spisovatel své generace, literární a psychologický fenomén. S ním do ruské literatury vstoupilo cosi nového, nádherného a hrozného, a už to v ní zůstane. (...) Jím končí ruský stříbrný věk.“²⁵

ANDREW FIELD²⁶

„Pokud ve Vladimíru Nabokovovi vidíme narcise, nijak ho tím nesnižujeme. Právě naopak, intenzita jeho narcistické vášně, jež našla svůj výraz v tolika skvělých uměleckých dílech, z něj činí literárněhistorický archetyp čnící do nebe.“²⁷

²⁰ **Nikolaj Andrejev**, Nikolaj Petrovitj Andrejev, byl ruský folklorista zabývající se zejména ruskými a ukrajinskými lidovými pohádkami.

²¹ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 188.

²² **Julian Moynahan** je americký spisovatel.

²³ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 193.

²⁴ **Zinaida Šachovskaja**, Zinaida Alexejevna Šachovskaja, je ruská spisovatelka, jež byla z politických důvodů nucena emigrovat do Francie.

²⁵ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 199.

²⁶ **Andrew Field** je americký spisovatel zabývající se v několika svých dílech osobou Vladimíra Nabokova.

²⁷ ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997. str. 202.

3 LOLITA – ROMÁN

3.1 ÚVOD

„*Lolita je slavná, já ne*“.²⁸ To prohlásil Nabokov o svém nejznámějším díle, jehož téma šokovalo soudobou společnost.

Lolita je autorovým třetím anglicky napsaným a vydaným románem a jediným, který sám přeložil do ruštiny²⁹. Byla napsána v padesátých letech a prvně vydána v Paříži roku 1955, ve Spojených státech amerických pak o tři roky později, tedy roku 1958. Českého vydání se kniha dočkala doposud čtyřikrát (v letech 1991, 2003, 2007, 2013).

Existují věci, o nichž se na veřejnosti nemluví. *Lolita* bezesporu pojednává o jedné z nich, pro mnoho lidí o té nejcitlivější. Skandální a tabuizované téma lásky devianta středních let k dvanáctileté dívce³⁰ je toho důkazem. Nápaditý styl, kontroverznost, psychologie hlavních postav, jízlivost, ironie... to udělalo z románu jedno z nejznámějších a nejvýznamnějších děl 20. století.

²⁸ <http://www.databazeknih.cz/citaty/vladimir-nabokov-332>

²⁹ Do ruštiny přeložil (kromě *Lolity*) ještě svou knihu memoárů *Speak, Memory: an autobiography revisited* (1967).

³⁰ PECHAL, Z. *Hra v románu Vladimíra Nabokova*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. str.173.

3.2 DĚJ

Román se skládá ze dvou částí a 69 kapitol. Je lemovaný mystifikující předmluvou podepsanou fiktivním PhDr. Johnem Rayem, Jr. a od vydání z roku 1958 autorovým doslovem.

Příběh je životní zpovědí profesora Humberta Humberta psanou ve vězení v době od jeho zatčení 25. září 1952 do jeho smrti na koronární trombózu 16. listopadu téhož roku. Humbert je sužován chorobnou touhou k dívkám v rozmezí věku od dvanácti do čtrnácti let, pro něž vymyslel vlastní pojmenování „nymfičky“. Jeho posedlost je reakcí na trauma způsobené předčasnou smrtí jeho nenaplněné dětské lásky k dívce Annabel Leighové.

Humbert se po nevydařeném manželství a neúspěšné léčbě ve Spojených státech, kam se před začátkem druhé světové války uchyluje, roku 1947 stěhuje do malého městečka Ramsdale v Nové Anglii³¹, aby zde dokončil svou literárně teoretickou práci. Pronajímá si pokoj v domě ovdovělé Charlotte Hazeové a již při první prohlídce domu vzplane neuhasitelnou vášní k její dvanáctileté dceři Dolores, které se přezdívá Dolly, Lolita, Lola, Lo či L. Lolita splňuje všechny předpoklady „nymfičky“ a navíc mu značně evokuje samu Annabel, a tak Humbert přijímá nabídku bydlení jen proto, aby mohl své vyvolené zůstat na blízku.

Charlotta se zanedlouho do svého pohledného nájemníka zamiluje, a když Lolita odjíždí na letní tábor, dává mu ultimátum – buď si ji vezme za manželku, nebo se musí odstěhovat. Humbert touží i nadále žít po boku Lolity, a jen proto se sňatkem sice neochotně, ale přesto souhlasí. Charlotta netuší, že je novému choti pro smích, že dokonce uvažuje o její vraždě, také netuší nic o jeho vášni pro její dceru; ovšem jen do doby, než si přečte jeho tajný deník, ve kterém jsou odhaleny jeho skutečné úmysly. Jakmile pozná pravou tvář svého muže, rozhodne se s Lolitou utéct a Humbertovi vyhrožuje, že vše odhalí veřejnosti. Osud však nahraje do karet Humbertovi, když rozrušená Charlotta přechází silnici, stává se obětí dopravní nehody a na místě umírá.

Humbert z obav, že by u sousedů mohl vzbudit nějaká podezření, prodává dům a vyzvedává Lolitu z tábora, předstíraje, že její matka měla nehodu a leží v nemocnici.

31 **Nová Anglie** (New England) je oblast, kterou tvoří šest států na severovýchodním pobřeží USA - Maine, New Hampshire, Vermont, Massachusetts, Rhode Island a Connecticut. Největším městem je Boston.

Ubytuje se s ní v hotelu, jako otec s dcerou, a v naději, že bude moci Lolitu omámit a celou noc se s ní laskat, aniž by ona sama utrpěla morální újmu, použije prášky na spaní. Ty však mají minimální účinek, nicméně ráno se Humbertovi přeci jen „pošťestí“. Lolita se mu po probuzení svěruje, že na táboře již získala sexuální zkušenosti, prostřednictvím hry ho přiměje k intimnímu styku. Humbert tedy není ani jejím prvním milencem. Brzy na to Humbert přiznává, že Charlotta není ve skutečnosti nemocná, ale mrtvá, a nezletilá Dolores se tak ocitá v bezvýchodné situaci, kdy je na svém otčímovi závislá.

Začíná dvouleté putování po Spojených státech, napříč Amerikou, ze státu do státu, z motelu do motelu. Humbert svou nevlastní dcerou manipuluje výhrůzkami, používá psychický nátlak, postupem času si od ní sexuální služby kupuje výměnou za komiksy, laskominy a jiná lákadla. Lolita přistupuje na tuto hru a i ona začíná využívat manipulaci a odepírá mu intimního potěšení ve svůj prospěch.

Po roce se jejich cesta zastaví v univerzitním městečku Beardslay, kde se snaží vést normální život. Lolita navštěvuje místní školu a Humbert přednáší francouzskou literaturu na univerzitě. Před premiérou divadelní hry, ve které účinkuje také Lolita, se mezi nimi strhne hádka a Lolita nečekaně vysloví touhu odjet z města a navázat na jejich předchozí „kočovný“ život.

Vyrázejí opět na cestu na západ, ale tentokrát má Humbert pocit, že jsou sledováni. Stává se stále více paranoidním a začíná podezřívat Lolitu z plánování útěku a ze spojenectví s jejím tajným pronásledovatelem. Když Lolita onemocní a je hospitalizována, Humbert je nucen strávit po dlouhé době noc bez její přítomnosti. Druhý den při návštěvě nemocnice zjišťuje, že Lolita zmizela; podle slov sestry si ji odvezl strýček. Humbert přivedený ztrátou Lolity téměř k šílenství se vydává po jejich stopách, ale nakonec své zoufalé neúspěšné pátrání vzdává.

Po třech letech, tedy roku 1953, se v jeho schránce objevuje dopis. Je od Lolity, nyní sedmnáctileté, vdané a těhotné, která ho prosí o peníze, aby se s mužem mohli přestěhovat na Aljašku za práci a lepším životem. Ačkoli neuvede adresu, Humbert ji vypátrá a Lolitu navštíví. Když ji po letech spatří, dívku, která již dávno přišla o veškeré své kouzlo „nymfičky“, uvědomuje si, že ji přes to všechno stále miluje. Omlouvá se jí za minulé hříchy a prosí ji, aby se k němu vrátila; dočká se jen odmítnutí. A tak finanční

výpomoc vyměňuje za jméno onoho člověka, s nímž tenkrát utekla, neboť tato postava je mu ještě stále záhadou.

Humbert nasedá do svého vozu, naposledy vzhledne k Lolitě, ke své životní lásce, jež mu mává na rozloučenou, a zamíří do rezidence Clare Quiltyho. Svého soka v absurdním zápase zastřelí. Pomstí se mu tak za to, co způsobil jemu i jeho Lolitě. Quilty byl dávným známým Charlotte, Lolitiny matky, se kterým se Lolita znovu setkala při první zastávce v motelu a později v Beardslay při nacvičování jeho hry školním dramatickým kroužkem, kdy se přijel podívat na jednu ze zkoušek a byl doslova unesen Lolitiny hereckým výkonem. To on ji tenkrát odvezl z nemocnice v naději, že z ní udělá hvězdu svých pornografických filmů. Když však Lolita odmítla, vyhodil ji a ona po čase, kdy si vydělávala na živobytí, jak se dalo, potkala svého nynějšího muže, kterému svou minulost nikdy nesvěřila.

Aby Humbert završil porušování pravidel společnosti, což se mu do této chvíle dařilo utajit, cestou z místa činu se dopustí dopravního přestupku, kdy bláznivě přejíždí autem z jednoho směru do druhého, a je zatčen. Ve vězení po dokončení svých pamětí umírá. Nedlouho po něm umírá při porodu také Lolita i s novorozenou dcerou.

V závěru svého vyprávění se loučí s Lolitou a vyslovuje přání, že tyto paměti nesmějí být vydány dříve, než po Lolitině smrti.

„A tak ani ty, ani já nebudeme mezi živými, až čtenář tuto knihu otevře. Ale mou píšící rukou zatím stále pulsuje krev, a jsi tedy stále součástí stejné požehnané hmoty jako já a mohu k tobě stále promlouvat, i když jsem tady a ty na Aljašce. Buď věrná Dickovi. Nedovol, aby na tebe sahal někdo jiný. Nedávej se do řeči s cizími lidmi. Doufám, že budeš mít svoje dítě ráda. Doufám, že to bude kluk. Doufám, že tvůj muž bude na tebe vždycky hodný, jinak na něho přijde můj duch, jako černý dým, jako pomatený obr, a nerv po nervu ho roztrhá na cucky. A nelituj C. Q. Někdo si musel vybrat mezi ním a H. H. a někdo si přál, aby H. H. žil alespoň o pár měsíců déle, aby tě mohl nechat žít v myslích budoucích pokolení. Myslím na zubry a anděly, na tajemství trvanlivých barviv, na prorocké sonety, na útočiště umění. A to je jediná nesmrtelnost, kterou my dva můžeme sdílet, má Lolito.“³²

³² NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 348.

3.3 VYDÁNÍ

3.3.1 CO PŘEDCHÁZELO

Uvádí se, že *Lolita* byla napsána mezi lety 1950 – 1953, nicméně na románu Nabokov pracoval už od roku 1947.³³ Práce nakonec trvala nejméně pět let. Toto období bylo výstižně nazváno: „hledání času pro *Lolitu*.“³⁴ Původní předpoklady práce na knize se vztahovaly při plné koncentraci pouze na jeden rok.

Nabokov také nějaký čas zvažoval radu svého dobrého přítele, aby byla kniha vydána anonymně. „*Pochybuji, že budu někdy litovat, že krátce poté, když jsem si uvědomil, že maska může mé záležitosti nejspíš uškodit, jsem se rozhodl Lolitu podepsat.*“³⁵

3.3.2 HLEDÁNÍ NAKLADATELSTVÍ

Když byla roku 1954 kniha zkompletována a do tisku byl dán její definitivní text, nastaly potíže. Americká nakladatelství ji odmítala vydat kvůli jejímu obsahu. Například redaktor Viking Press odůvodnil rozhodnutí nakladatelství slovy: „...*všichni bychom šli do vězení, kdyby ta kniha vyšla.*“³⁶ Sám Nabokov líčí potíže s publikací v doslovu k prvnímu americkému vydání.³⁷ Vzpomíná i na mnohé naopak zábavné až absurdní reakce: „...*jeden lektor přišel s návrhem, že jeho nakladatelství by mohlo o vydání uvažovat, pokud z *Lolity* udělám dvanáctiletého chlapce, jehož svede Humbert, farmář, ve stodole uprostřed suché a nehostinné končiny...*“³⁸ Počet vydavatelství, které rukopis odmítly, se liší (zdroje uvádí počet 3 – 5). Vstřícné nebyly ani americké časopisy.

3.3.3 PRVNÍ VYDÁNÍ

Se spoluprací souhlasilo až roku 1955 pařížské nakladatelství Olympia Press, jež nemělo v tehdejší literární světě z hlediska serióznosti nejlepší pověst.

³³ SÝKORA, M. *Vladimír Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 57.

³⁴ PECHAL, Z. *Hra v románu Vladimíra Nabokova*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. str.173.

³⁵ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 351.

³⁶ SÝKORA, M. *Vladimír Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 57.

³⁷ SÝKORA, M. *Vladimír Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 57.

³⁸ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 353.

Román vyšel ve svém prvním vydání v nákladu 5000 výtisků a byl za nedlouho vyprodán.³⁹ Zůstával však bez většího ohlasu a kritikou bez povšimnutí jen do roku 1956, kdy byl spisovatelem Grahamem Greenem v rozhovoru pro London Times nazván „knihou roku“ a zařazen mezi nejlepší romány předchozího roku.⁴⁰ Na toto prohlášení reagoval téměř okamžitě editor Sunday Express, jenž o *Lolitě* napsal, že je to: „nejzvrácenější kniha, kterou jsem kdy četl“ a že se jedná o: „bezostyšnou pornografii“.⁴¹ V Británii následovalo vydání příkazu, aby byly všechny Nabokovy knihy na hranicích zabavovány. Ve Francii byla na základě soudního procesu zakázána na dva roky.

3.3.4 PRVNÍ VYDÁNÍ VE SPOJENÝCH STÁTECH

Toto dění samozřejmě nezůstalo u veřejnosti bez povšimnutí. Počinání některých evropských zemí vzbudilo ve světě rozruch a zvědavost, a tak se *Lolita* roku 1958 dočkala svého prvního vydání ve Spojených státech amerických newyorským nakladatelstvím Putman's. Navzdory skandálu, který vyvolalo pařížské vydání, byla kniha americkou veřejností přijata relativně vstřícně a ve své době se z ní stal bestseller slávou srovnatelný s legendárním *Jihem proti Severu*.

³⁹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lolita>

⁴⁰ PECHAL, Z. *Hra v románu Vladimíra Nabokova*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. str. 173.

⁴¹ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lolita>

3.4 NABOKOV O KNIZE

3.4.1 O SVÉM VZTAHU K NÍ

Nabokov si své *Lolity* vždy velmi považoval, což dokazují tato slova: „*Lolita je mou oblíbenkyní. Práce na ní byla nejobtížnější. Týkala se totiž tématu, které mi bylo velmi cizí, tak nepodobné čemukoliv, co jsem kdy prožil. Díky tomu jsem měl neobyčejnou možnost a potěšení naplno využít všechn svůj talent, abych jí dokázal vdechnout život.*“⁴² „*Nikdy jsem Lolity nelitoval, Byla jak skládání krásných puzzlí... Samozřejmě zastínila moje další práce, nebo alespoň ty, které jsem napsal v angličtině..., ale nemůžu k ní kvůli tomu pociťovat zášť.*“⁴³

V svém doslovu ke knize se svěřuje: „*Nečetl jsem Lolitu od korektur, nad nimiž jsem strávil jaro roku 1955, nyní však shledávám její přítomnost jako líbeznou – tiše se vznáší domem, na způsob jarního dne, jehož jas člověk tuší za mlžným oparem.*“⁴⁴

3.4.2 O JEJÍ TVORBĚ

„*Literární znalci se rádi obírají následujícími problémy: „Jaký je autorův záměr?“, anebo ještě hůře, „Co tím chce básník říci?“ Já patřím shodou okolností mezi autory, kteří si v začátcích práce na nějaké knize nekladou před sebe žádný jiný cíl než se knihy zbavit...*“⁴⁵

Kolem *Lolity* a jejího autora vznikalo mnoho mýtů. Nabokov vždy musel svou osobu před veřejností obhajovat a přesvědčovat jí, že je román fikcí a rozhodně není jeho vlastním příběhem či dokonce alter egem. Objevovaly se názory, že není možné něco takto dokonale popsat, aniž by to dotyčný sám neprožil; a pokud k tomu přidáte fakt, že dotyčný sám v Americe pobýval a byl také profesorem cizího jazyka, mnoho lidí mělo ve svých závěrech jasno. Nabokov se k tomuto tématu často vyjadřoval: „*Postrádal jsem základní informace. Neznal jsem žádné dvanáctileté dívky a neznal jsem ani Ameriku. Musel jsem si vymyslet jak Ameriku, tak i Lolitu.*“⁴⁶

⁴² NABOKOV, V. V. *Strong Opinions*. New York: Vintage Internacional, 1991. str. 13.

⁴³ NABOKOV, V. V. *Strong Opinions*. New York: Vintage Internacional, 1991. str. 21.

⁴⁴ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 355.

⁴⁵ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 349.

⁴⁶ NABOKOV, V. V. *Strong Opinions*. New York: Vintage Internacional, 1991. str. 26.

Proč se vlastně někdo rozhodne napsat tak skandální knihu? Co ho k tomu může vést? Jaký je jeho záměr? Nabokov měl na tuto otázku jednouchou odpověď: *„Bylo zajímavé to napsat. Proč jsem vlastně napsal kteroukoli ze svých knih? Pro potěšení, byla to výzva. Neměl jsem žádný společenský záměr, žádné morální ambice, ani žádnou zásadní myšlenku, kterou bych toužil vyjádřit. Jen rád vytvářím hádanky s elegantním vyřešením.“*⁴⁷

3.4.3 O JEJÍM VYDÁNÍ

*„...bolestivé narození, problematické miminko, ale hodná dcera...“*⁴⁸

Podle Nabokova existují pro americká nakladatelství minimálně tři témata, jež jsou tabu. První je erotický až pornografický námět, do něhož tedy spadala i *Lolita*. Druhým je dokonalé až perfektní manželství černocho a bělošky s mnoha dětmi. Třetím je příběh zapřisáhlého ateisty žijícího šťastným a plnohodnotným životem a umírajícího ve věku sto šesti let ve spánku.⁴⁹

V doslovu líčí některé, často neobvyklé, reakce, s nimiž se při hledání amerického nakladatelství, které by knihu vydalo, setkal: *„Vydavatel X, jehož poradce Humbert znudil tak, že se vůbec nedostali za stránku 188, mi ve své naivitě napsal, že Část druhá je příliš dlouhá. Vydavatel Y naopak litoval, že v knize nevystupují slušní lidé. Nakladatel Z prohlásil, že kdyby Lolitu vydal, zavřou nás oba.“*⁵⁰

3.4.4 O JEJÍ KONTROVERZNOSTI

*„...je ale také pravda, že v dnešní době je pojem „pornografie“ synonymem pro průměrnost, komercialismus a určitá závazná pravidla vyprávěcí metody. Obscénost musí kráčet ruku v ruce s banalitou...“*⁵¹

Nabokov se nad kontroverzním tématem románu zamýšlí v svém doslovu: *„Stará zkostnatělá pravidla musí pisatel pornografického díla zachovávat, aby jeho pacient pociťoval stejný pocit jistoty, že bude uspokojen, jako jej zažívají kupříkladu milovníci*

⁴⁷ NABOKOV, V. V. *Strong Opinions*. New York: Vintage Internacional, 1991. str. 16.

⁴⁸ APPEL, A. *Nabokov's Dark Cinema*. New York: Oxford University Press, 1974. str. 86.

⁴⁹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 353.

⁵⁰ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 353.

⁵¹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 352.

detektivních příběhů... (...) Děj pornografických románů se tudíž musí omezovat na páření tradičních klišé. Styl, forma a ani básnická obraznost by nikdy neměly odvádět čtenáře od jeho vlahého chtíče. Román musí sestávat ze střídání sexuálních scén. (...) Sexuální scény musí navíc sledovat stoupající dráhu obohacenou o nové variace, nové kombinace, nová pohlaví a stále rostoucí počet účastníků (v jedné Sadeově hříčce si pošlou pro zahradníka), a závěr knihy musí proto přetékat oplzlostmi více než úvodní kapitoly.⁵²

3.4.5 O JEJÍM PROSTŘEDÍ

„Kniha se rodila pomalu, provázelo ji mnoho časových odmlk a odboček. Trvalo mi bezmála čtyřicet let, než jsem objevil Rusko a západní Evropu, a najednou jsem se ocitl před úkolem zjevovat Ameriku.⁵³

Když Nabokov emigroval do Spojených států amerických, přijal je za svůj nový domov, za svou zemi, jež mu poskytovala lepší intelektuální způsob života, než kterákoli jiná země na světě; měl zde mnoho přátel, více spřízněných duší, než kdekoli. *„A všichni mí ruští čtenáři vědí, že mé staré světy – ruský, britský, německý a francouzský – jsou právě tak fantastické a osobní jako ten můj nový.⁵⁴* Proto byl také velmi pobouřen tímto nařčením: *„Někteří čtenáři mi také vytýkali, že Lolita je protiamerická. Toto obvinění mi působí mnohem větší bolest než ono idiotské nařčení z nemravnosti.⁵⁵*

Inspirací pro Humbertovu zběsilou „cross-country“ odyseu byl Nabokovovi jeho první výlet po amerických státech, při němž navštívil mimo jiné Tennessee, Arkansas, poušť Nového Mexika a Arizony nebo Texas a kdy často nocoval po motelech. *„Zvolil jsem americké motely místo švýcarských hotelů nebo anglických hostinců jen proto, že se snažím být americkým spisovatelem a domáhám se stejných práv, jak požívají ostatní američtí spisovatelé.⁵⁶*

⁵² NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 352.

⁵³ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 350.

⁵⁴ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 353.

⁵⁵ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 353.

⁵⁶ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 354.

3.4.6 O JEJÍM PŘEKLADU DO RODNÉHO JAZYKA

„Mou osobní tragédií, do které nikomu nic není a být by nemělo, je skutečnost, že jsem se musel zříci své mateřštiny, svého nespoutaného, bohatého a nesmírně tvárného ruského jazyka, ve prospěch druhořadé odrůdy angličtiny...“⁵⁷

Lolita byla přeložena do ruštiny a poprvé publikována v ruském vydání v roce 1967. Ruský překlad románu zahrnoval Nabokovův dovětek, ve kterém přehodnocuje vztah ke svému rodnému jazyku. S odvoláním na doslov k anglickému vydání (jehož část týkající se jazyka je uvedena výše) dodává: *„Ach, ten báječný ruský jazyk, jež jsem si představoval, mě stále ještě někde čeká, kvete jako věrné jaro za zamčenou branou, ke které mám i po tolika letech pořád klíč...“⁵⁸*

⁵⁷ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 356.

⁵⁸ <http://www.csus.edu/indiv/m/maddendw/Lolita%20Preface.pdf>

3.5 HRA SE JMÉNY

Jména v románu mohou na první pohled působit všedním a realistickým dojmem, když se ale zadíváme pozorněji, zjišťujeme, že jsou naplněna mnoha významy a často působí až metaforicky. Jedná se o charakterizaci postavy jménem; jméno zde určuje život a osud jeho nositele.

Proffer ve své studii přímo uvádí: *„Každá strana Lolity obsahuje tučet příkladů aliterace a asonance. Avšak Nabokovův styl není nápadný, a pokud jsou zvukové kombinace někdy ohromující, jsou takové proto, že mají být. Některé přívlastky byly vybrány pro jejich zvuk. Jejich zvuková příhodnost tvoří dokonalý celek s jejich novostí a přesností významu.“*⁵⁹ Z této citace je zřejmé, že zvukomalebnost textu je pro Nabokova zásadní a práce se jmény v tomto příběhu jí jen podtrhává.

3.5.1 HUMBERT HUMBERT

Jméno „Humbert“ se používá jako křestní jméno i jako příjmení. Pochází z germánštiny: od „hun“ – „bojovník“; od „beraht“ – „jasný, bystrý“.

Jméno této postavy není skutečné, jedná se o pseudonym, který si vypravěč sám zvolil: *„A pohlál jsem si s nejedním pseudonymem pro sebe, než mě napadl jeden zvlášť trefný. V mých poznámkách jsou „Otto Otto“, „Mesmer Mesmer“ a „Lambert Lambert“, kdoví proč mi ale připadá, že můj konečný výběr vyjadřuje hanebnost nejlépe.“*⁶⁰

V knize se o Humbertovi mluví většinou ve zkratce jako o H. H., tyto iniciály jsou charakterizovány již v předmluvě: *„Bizarní přízvisko jejich autora je jeho vlastní nápad; je pochopitelné, že tato maska – skrze níž jako by prosvítaly dvě hypnotické oči – musela zůstat nedotčena v souladu s přáním jejího nositele.“*⁶¹

Nabokov zdůvodnil původ jména a důvod jeho zdvojení takto: *„Zdvojené zadrnčení je podle mě velmi nestoudné a působivé – je to nenávidění hodné jméno pro nenávidění hodnou osobu. Je to zároveň jméno trochu královské a já potřeboval trochu královské zadrnčení. Je to součást hry slovních hříček.“*⁶²

⁵⁹ PROFFER, C. R. *Keys to Lolita*. London: Indiana University Press, 1968. str. 82.

⁶⁰ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 347.

⁶¹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 9.

⁶² NABOKOV, V. V. *Strong Opinions*. New York: Vintage Internacional, 1991. str. 25.

V knize *Hra v románu Vladimíra Nabokova* je zdvojené jméno interpretováno z pohledu dvou rozdílných realit: „První Humbert je dospělí třiceti sedmiletý muž. Druhý Humbert je Humbert dětský, jehož dětské trauma přerušilo jeho přirozený duševní vývoj v dospělého Humberta.“⁶³

Jméno může posloužit i jako zdroj slovních hříček: „K reálnému jménu jako by odkazovala jen jeho druhá slabika (Bert), zatímco první (Hum) má povahu charakterizujícího adjektiva. Nabízí se Páchnoucí Bert, Zajíkající se Bert, Bručící Bert a skutečně jako by se všechny tři tyto varianty (ale i další) vázaly a vyjadřovaly k Humbertovu charakteru či jeho hypertrofované sexuální aktivitě.“⁶⁴

3.5.2 LOLITA

„Lolita“ je zdobnělá forma „Lola“, a to je též zdobnělina křestního jména Dolores pocházejícího ze španělštiny: „dolores“ – ve španělském překladu „bolesti“.

„Byla Lo, prostě Lo, každé ráno, kdy vstojte a v jedné punčošce měřila metr pětadesát. Lolou byla v kalhotách. Dolly jí říkali ve škole. Jako Dolores se podepisovala. V mém objetí však byla vždycky Lolitou.“⁶⁵

Lolitino jméno Humbert popisuje v anglickém originále jako „a lovely liltin title“, což v českém překladu znamená „působný zpěvný název“. Je samozřejmé, že každé z těchto slov má mnoho dalších ekvivalentů, ale žádný z nich Nabokov nemohl použít, protože by se mu nehodil do výsledné podoby slova: L(o) – lovely, l(i) – liltin, t(a) – title. „Pro svou nymfičku jsem potřeboval zdobnělinu s lyrickým -lilt-. Jedno z nejměkčích písmen je L- Přípona -ita má nádech latinsko-americké něžnosti.“⁶⁶

Volba Lolitina jména odkazuje ke španělské či románské realitě a má tedy vztah k neméně slavným jménům jako jsou – Carmen, Dantově Beatrici, Viggini či Colette a Polence z Nabokových pamětí.⁶⁷ „Při svém blábolu jsem narazil na něco hezky mechanického, recitoval jsem slova (jemně jsem je přitom překrucoval) jedné bláznivé písničky, která byla tehdy populární – Ach, má Carmen, má malá Carmen, tralala...“⁶⁸

⁶³ PECHAL, Z. *Hra v románu Vladimíra Nabokova*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999. str. 177.

⁶⁴ SÝKORA, M. *Vladimír Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 70.

⁶⁵ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 15.

⁶⁶ NABOKOV, V. V. *Strong Opinions*. New York: Vintage Internacional, 1991. str. 24.

⁶⁷ SÝKORA, M. *Vladimír Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 69.

⁶⁸ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 71.

*Stála ještě u telefonu a dohadovala se s matkou (ta moje malá Carmen chtěla, aby pro ni matka přijela), když jsem se stále silícím zpěvem na rtech vyběhl po schodech nahoru a pustil do vany řvoucí záplavu vroucí vody.*⁶⁹

Ke jménu Lolity by se mohl vztahovat životní osud George Gordna Byrona jak zmiňuje Michal Sýkora: „... a uvědomíme-li si ještě souvislosti s pozdější Adou⁷⁰, stěží bychom mohli věřit, že se jedná o podobnost čistě náhodnou): Byron byl (krátce) ženat s Annabelou, z kteréhož manželství se narodila dcera Ada; z mnoha Byronových nemanželských vztahů byl nejskandálnějším jeho incestní poměr s nevlastní sestrou Augustou Leighovou, s níž měl údajně i nemanželskou dceru.“⁷¹

3.5.3 DOLORES HAZEOVÁ

Lolitino celé jméno „Dolores Haze“ pochází ze španělštiny a znamená v překladu „mlhavá bolest“: „dolores“ – ve španělském překladu „bolesti“; „haze“ – ve španělském překladu „opar“, v anglickém překladu „opar, mlha“.

Tato metafora se velmi přibližuje životnímu příběhu mladičky Dolores a především jeho konci. I když se to mnohým čtenářům nemusí jevit, bolest mladička Dolores pocítila nesčetněkrát – když přišla o matku, když byla odkázána pouze na svého otčima, když ztratila iluze o svém Quiltym, když se ocitla na vlastních nohou zcela bez prostředků a úplně sama... Opar, mlhu lze přirovnat ke ztrátě domova, o který přišla prakticky ze dne na den; k jejímu dětství, jež předčasně skončilo; k její „nymfičkovské“ kráse, která se během několika let nenávratně rozplynula... „... a tady přede mnou seděla ona, se zašlou krásou a svýma dospělýma rukama s provázky žil a bílými pažemi, na nichž vyskákala husí kůže, drobnýma ušima a zarostlýma podpažními dŭlky, tady tedy seděla (moje Lolita!), v sedmnácti beznadějně uvadlá...“⁷²

⁶⁹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 74.

⁷⁰ *Ada, aneb žár* (anglicky *Ada or Ardor: A Family Chronicle*) je Nabokova novela vydaná roku 1969. Vypráví příběh muže jménem Van Veen a jeho celoživotní milostný románek s jeho sestrou Adou. Potkávají se, když je Adě jedenáct a Van Veenovi čtrnáct a věří, že jsou jen vzdálení příbuzní. Později se ukáže, že oba mají tytéž rodiče a jsou tedy vlastními sourozenci.

⁷¹ SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 69.

⁷² NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 314.

3.5.4 CHARLOTTA HAZEOVÁ

Jméno Lolitiny matky „Charlotta Haze“ pochází z francouzštiny, má však germánské kořeny. Samo o sobě nemá křestní jméno „Charlotta“ v překladu žádný význam, když jej ale rozdělíme na „Char-“ a „-lotta“, zjistíme, že „Char“ znamená v hovorové angličtině označení pro posluhovačku. Příjmení „Haze“, jak již bylo zmíněno výše, pochází ze španělštiny: „haze“ – ve španělském překladu „opar“, v anglickém překladu „opar, mlha“.

Ani toto pojmenování není náhodné. Nezapomínejme, že jména postav jsou dílem Humberta, to on vše vypráví, a zde dal průchod své ironii a sarkasmu. Charlotta Humbertovi skutečně poslouží, jak vyznívá z první části křestního jména „Char“, jejím prostřednictvím může být ve společnosti milované Lolity; ona druhá část „Lotta“ může nabízet ironický odkaz na Goethův román *Utrpení mladého Werthera*^{73, 74}. Nesmíme opomenout ani příjmení „Haze“, neboť Charlotta prakticky pro Humberta neexistovala, byla zcela průhledná, jako ten opar či mlha. Skrze ni viděl vždy jen svou Lolitu. Postava Charlotty není Nabokovem, čili Humbertem, tedy ušetřena v žádném ohledu.

3.5.5 CLARE QUILTY

Jméno „Clare Quilty“ má v indoevropských jazycích hluboké kořeny. Křestní jméno „Clare“ má latinský a francouzský původ: „clare“ – „jasný“. Příjmení „Quilty“ je irského původu, dnes rozšířené v anglicky mluvících zemích, avšak jeho kořeny sahají mnohem dále. Slovo „quilty“ je poangličtění forma starověkého „caoilte“ pocházejícího z gaelštiny, která patří do kdysi početné větve keltských jazyků. „Caoilte“ bylo jméno mytického keltského válečníka.

Jméno Clare Quiltyho se Humbertovi nepozorovaně proplétá celým příběhem, proto v okamžiku, kdy se H. H. od Lolity dovídá jeho jméno, podotkne, že čtenáři je již dávno zřejmé. Tyto momenty v románu však mohou být českým čtenářem nepochopeny či nepozorovány, neboť se jedná o věci jen těžko přeložitelné, a je jen na jeho pozornosti, zdali si jich všimne. Uvedu zde příklad, který se objevuje již v předmluvě *Lolity*: „...My Cue.

⁷³ **Charlotta** je krásná venkovanka. Provdá se za úředníka Alberta, jenž se jí ujal. Nemiluje ho, ale je mu zavázána za vše, co pro ni vykonal. K Wertherovi zprvu chová náklonnost, snad až lásku, on je do ní chorobně zamilován. Nedokáže však opustit Alberta, a tak Werthera odmítá.

⁷⁴ SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 70.

Do češtiny je tento název přeložen jako Mé alias...“ “My Cue ovšem můžeme přeložit také jako Mé Kvě nebo Moje role / úloha, čímž se samozřejmě klade důraz na fakt, že Q bude hrát důležitou úlohu.”⁷⁵

Všechny odkazy v příběhu souvisí s Quiltyho jménem a jeho přezdívkou v českém překladu „Kvéčko“, v angličtině „Cue“. Uvedu nejvýraznější příklady: tábor, na kterém získala Lolita první sexuální zkušenost, je Tábor Q; Lolita nacvičuje Quiltyho hru *Zakletí lovci*; *Zakletí lovci* byl také název hotelu, ve kterém se Humbert a Lolita poprvé setkali s Quiltyem, který právě psal stejnojmennou hru.

Narážky na Quiltyho osobu lze nalézt i v rozhovorech. „Věděl jsem, že – bylo hrozné, že mě oklamala a vnutila mi myšlenku, že Clare je stará ženská...“⁷⁶; nebo v anglickém originálu: „Where is he? Quick!“, v českém překladu: „Tak kde je? Honem!“⁷⁷

3.5.6 ANNABEL LEIGHOVÁ

„Annabel Leigh“ je to jméno, jež celý příběh před lety započalo. „Annabel“ je varianta „Amabel“ a obě tyto varianty pravděpodobně pochází z počátečního „Anna“, jména latinského původu. V případě „Annabel“ může jít o s francouzským „belle“ – „kráska“ či španělským „isabele“ – „citlivý“.

Podobně jako tomu bylo u jména „Lolita“, by se i k „Annabel Leigh“ mohla vztahovat osoba George Gordona Byrona, konkrétně jeho báseň *Annabel Lee*. Tato podobnost je nepřehlédnutelná a je zdůrazněna zmínkami samotné básně v románu.

3.5.7 VIVIAN DARKBLOOMOVÁ

„Vivian Darkloom“ je anagram⁷⁸ autora Vladimira Nabokova a v překladu znamená „živý temný květ“. Křestní jméno „Vivian“ má latinský původ: „vivian“ – živý, plný života. Příjmení „Darkloom“ je složenina dvou anglických slov: „dark“ – „temný“, „tmavý“; „bloom“ – „květ“.

⁷⁵ SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 66.

⁷⁶ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 308.

⁷⁷ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 306.

⁷⁸ **Anagram** neboli přesmyčka je slovo, které vznikne z původního slova tak, že se použijí všechna písmena ve slově obsažená a změní se jejich pořadí.

Postava Vivian Darkloomová je v románu zmíněna velmi okrajově v souvislosti s Clarem Quiltem jako spoluautorka některých jeho her. „*Již v úvodu Johna Raye, Jr. figuruje Vivian Darkloom (-ová) jako autorka knihy My Cue. Do češtiny je tento název přeložen jako Mé alias, čímž překladatel (Pavel Dominik) zdůraznil fakt, že Vivian Darkloom je anagram Vladimira Nabokova.*“⁷⁹ Skutečnost, že Nabokov propůjčil anagram svého jména postavě související právě s Quiltem, jen podtrhává jeho významnou úlohu v příběhu. „*Navíc použitím tohoto anagramu v rovině fikčního textu vzniká (a to nejen pro čtenáře neznalého faktu, že jde o Nabokovův anagram) určité napětí v souvislosti s jeho nefikčním užitím v Promluv paměti, kde Vivian Darkloom figuruje jako autorova filozofická přítelkyně, a v Adě, v níž je Vivian Darkloom podepsána pod doprovodnými poznámkami.*“⁸⁰

3.5.8 DALŠÍ JMÉNA

Nabokov se ve svém propracování jmen neomezil jen na hlavní hrdiny. V románu lze nalézt mnoho dalších jmen, která jsou přesnou charakteristikou či ironií jejich nositelů. Pro představu uvedu několik typických příkladů.

PAN SWINE

Anglické „swine“ znamená v českém překladu „svině, prase“.

Pan Swine je recepční v hotelu Ztracení lovci, kde Humbert s Lolitou cestou z tábora první noc nocují. „*Tam si mě se zdvořilým úsměvem prohlédl plešatý, praseti podobný stařec.*“⁸¹

SLEČNA FENTON LEBONEOVÁ

Anglické „bone“ znamená v českém překladu „kost“.

Slečna Leboneová je sousedka Humberta a Lolity v Beardsley. „*Sousedka východně ode mne byla nepochybně nejnebezpečnější – tvrdá nátura s ostře řezaným nosem.*“⁸²

PANÍ PRATTOVÁ

Anglické „prat“ znamená v českém překladu „hlupák“.

⁷⁹ SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 66.

⁸⁰ SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 71.

⁸¹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 136.

⁸² NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 204.

Paní Prattová je ředitelka Beardsleyského dívčího gymnázia, které Lolita navštěvuje. „*S usměvavou zvědavostí na mě pár vteřin civěla. Vzpomněl jsem si, že totéž udělala při našem prvním setkání, jenže tehdy jsem si mohl dovolit úšklebek jí vrátit.*“⁸³

SLEČNA CORMORANTOVÁ

Anglické „cormorant“ znamená v českém překladu „nenažranec“.

Slečna Cormorantová je hubená, zvadlá učitelka na Beardsleyském dívčím gymnáziu. „*Proto klademe takový důraz na divadlo, tanec, umění konverzace a schůzky s chlapci. Vaše rozkošná Dolly přejde ihned do jedné věkové skupiny, kde takové pojmy jako schůzky, zápisník na schůzku, etiketa schůzek budou mít pro ni stejný význam jako pro vás dejme tomu obchod, obchodní kontakty, obchodní úspěch, anebo pro mě (s úsměvem) štěstí mých děvčat.*“⁸⁴

PAN TRAPP

Anglické „trap“ znamená v českém překladu „past, léčka“.

Pan Trapp je Humbertův domnělý mravnostní policista. „*Následující dny poznamenala řada silných bouřek; je taky ale možné, že to byla jenom jedna bouře, která se těžkými žábími skoky hnala krajem a kterou jsme nemohli setřást, stejně jako jsme nemohli setřást detektiva Trappa, neboť právě tehdy jsem se ocitl před záhadou červeného kabrioletu Aztec...*“⁸⁵

⁸³ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 219.

⁸⁴ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 201.

⁸⁵ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 246.

3.6 POHLED Z PSYCHOLOGICKÉHO HLEDISKA

3.6.1 PŘEDMLUVA JAKO KLÍČ K PŘÍBĚHU

„*Lolita, aneb Zpověď ovdovělého bělocha*“ – tak zní dva tituly, pod nimiž se pisateli této poznámky dostaly do rukou podivné stránky, jež tato slova uvozují.⁸⁶ Těmito slovy začíná Nabokovův román, tedy jeho předmluva⁸⁷.

Zde doktor John Ray obhajuje vydání následujícího textu a striktně odmítá podobnosti s pornografií, jakékoli jiné smyslnosti, či snad zmínky vulgarity: „*Je pravda, že v celém díle se nevyskytuje jediný obscénní výraz.*“⁸⁸ Zároveň také odmítá ze své strany sebemenší glorifikaci nebo snad obhajobu Humbertovi osoby. Naopak se snaží vyzvednout hodnotu díla z morálního hlediska, což je patrné ze samého závěru předmluvy: „*Lolita by nás všechny – rodiče, sociální pracovníky, pedagogy – měla přimět, abychom se s ještě větší bdělostí a předvídavostí věnovali úkolu vychovávat lepší pokolení v pokojnějším světě.*“⁸⁹

Předmluva vzbuzuje dojem budování alibi pro autora, ale při hlubším pochopení má sloužit především jako jakýsi klíč k pochopení samotného románu – je zde prozrazeno, že hlavní hrdinou je vrah, který bude pravděpodobně odsouzen k smrti, a nyní si máme vyslechnout jeho příběh, který ho zavedl k tomuto konci.

3.6.2 SMRT HLAVNÍCH POSTAV

Smrt prostupuje celým románem. V průběhu příběhu umírají všechny hlavní postavy, ať již cizím zaviněním, nešťastnou náhodou, nemocí či ranou osudu.

HUMBERT HUMBERT

„*...Humbert Humbert, zemřel 16. listopadu 1952 ve vazbě na koronární trombózu.*“⁹⁰ Fakt, že hrdina následujících stránek románu je mrtev dříve než samotný příběh začal, může být pro čtenáře značně frustrující. Naskytá se pak možná otázka: Má vůbec smysl pokračovat v četbě, když je hned na první stránce textu odhalen osud hlavní postavy?

⁸⁶ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 9.

⁸⁷ Styl předmluvy je poněkud archaický – podobnost s předmluvami z období 18. století (romantismu).

⁸⁸ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 10.

⁸⁹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 12.

⁹⁰ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 9.

LOLITA

Nabokov nechává zemřít v předmluvě i Lolitu. „Manželka „Richarda Schillera“ zemřela při porodu v Gray Star, osadě v nejodlehlejší části Severozápadu, na Boží hod vánoční roku 1952; holčička, kterou přivedla na svět, byla mrtvá.⁹¹ Tato informace je čtenáři podána sice nepřímou, ale po přečtení celého románu si souvislosti spojí.

CHARLOTTA HAZEOVÁ

„„Pane Humbert, přijďte sem, rychle, vaši paní přejelo auto.“ Odpověděl jsem, možná trochu nedůtklivě, že moje žena je živá a zdravá, se sluchátkem v ruce jsem vrazil do dveří a řekl: „Volá ten zahradník a říká, že tě zabili, Charlotto“. Jenomže v obýváku žádná Charlotta nebyla.“⁹²

Charlotta Hazeová, Lolitina matka, umírá pod koly auta, kdy rozrušená přebíhá silnici. Stane se tak poté, co odhalí pravou tvář svého chotě prostřednictvím jeho pečlivě vedeného deníku. „...skrýval rozmaširované ostatky charlotty Humbertové, kterou porazilo a několik metrů vleklo Bealovo auto, když chvátala přes ulici vhodit tři dopisy do schránky...“⁹³

CLARE QUILTY

„Zeptal jsem se ho, jestli chce být zastřelen vsedě nebo ve stoje.“⁹⁴

Clare Quilty je zavražděn rukou Humberta, jenž tímto posledním činem uzavírá svůj příběh. Jedná se o jakousi symbolickou pomstu za utrpení, kterou způsobil svým počínáním jak jemu tak jeho Lolitě, když ji od něj odvedl „Potácel se od pokoje k pokoji, majestátně krvácel a snažil se najít otevřené okno, potřásal hlavou a stále ještě mi chtěl vraždu rozmluvit. Zamířil jsem mu na hlavu a on se uchýlil do své ložnice s výbuchem královského purpuru v místech, kde míval ucho.“⁹⁵

3.6.3 LOLITA JAKO PŘÍBĚH PEDOFILIE

Z kontroverzního tématu knihy se samo nabízí definování *Lolity* z hlediska sexuálních deviací.

⁹¹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 10.

⁹² NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 114.

⁹³ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 115.

⁹⁴ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 336.

⁹⁵ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 342.

Nepochybně se zde jedná o pedofilii – tedy o erotické zaměření převážně nebo výlučně na nedospělé osoby, chlapce nebo dívky.⁹⁶ Je označována mnoha způsoby – jako sexuální orientace, sexuální deviace, porucha chování, porucha osobnosti... Můžeme pedofilii nazvat mnoha způsoby, ale jisté je, že se jedná o odchylku od normy a tudíž hlavní postava příběhu nemůže být považována za běžný charakter.

Podle některých názorů se spíše než o pedofilii jedná o jednu z jejích forem – a to o hebefilii. Jako hebefilie se označuje erotická náklonnost vůči dospívajícím dívkám^{97, 98}.

Problém samotné pedofilie je však v románu chápán i v jiném smyslu a to ve spojitosti s prostředím Spojených států amerických. V druhé polovině čtyřicátých let, po skončení druhé světové války, je představen jistý obraz americké rodiny, a ten neměl být ničím pošpiněn, natož něčím až takto vážným. V padesátých letech, kdy *Lolita* ve státech vyšla, bylo toto téma tabuizované. Puritánská společnost si tyto věci jen nerada připouštěla a na uhlazených předměstích se o těchto „prohřešcích“ mnohdy mlčelo, než aby se zkazila idyla dokonalého života. Tak jako o mnoha jiných sexuálních deviacích, které byly v této době dokonce stíhány zákonem. V tomto ohledu *Lolita* mohla toto tabu částečně prolomit.

3.6.4 PŘÍPAD HUMBERT

HUMBERT PEDOFIL?

Pokud se hlouběji zamyslíme nad spojitostí pedofilie a osoby Humberta, musíme konstatovat skutečnost, že mnohé se vymyká.

Humbert totiž prožil svou první lásku ve třinácti letech, kdy se zamiloval do stejné mladé dívky Annabel, která ovšem v zápětí umírá na tyfus. Právě v tomto okamžiku se v Humbertovi něco zastavilo a tato tragická událost způsobila v jeho citovém dospívání pomyslný blok. Od této chvíle začal vyhledávat Annabel v jiných dívkách až do doby, než poznal svou osudovou Lolitu. „*Přesto jsem přesvědčen, že jistým magickým a osudovým způsobem byla Lolita počata s Annabel.*“⁹⁹

⁹⁶ WEISS, P. *Sexuální deviace: Klasifikace, diagnóza, léčba*. Praha: Portál, 2002. str. 37.

⁹⁷ Erotická náklonnost k dospívajícím chlapcům se nazývá efebofilie.

⁹⁸ WEISS, P. *Sexuální deviace: Klasifikace, diagnóza, léčba*. Praha: Portál, 2002. str. 38.

⁹⁹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 20.

Je jisté, že se stal Humbert Lolitou posedlý, ale také je několikrát zdůrazněno, že si je dobře vědom, co je zákonem povoleno a co společností akceptováno, proto svádí v celém v příběhu vnitřní boj sám se sebou. Je nutno si také uvědomit, že se Lolita vždy rozhodovala jen podle svého uvážení a jen podle sebe se také řídila ve vztahu k Humbertovi. Nikdy nebyla v intimním ohledu k ničemu nucena. Můžeme jen spekulovat nad tím, zda by si Humbert Lolitu podmanil násilím či nikoli, kdyby nebyla sama svolná. Tato otázka zůstane navždy otevřená.

V souvislosti pedofilie je nutno pozastavit se ještě nad jednou skutečností. Po Lolitině útěku si Humbert zcela uvědomuje, že jeho jedinou láskou, femme fatale jeho života, zůstává navždy Lolita. Když se s ní po letech setkává a jeho pohled již nespočine na „nymfičce“ jeho snů, ale na vdané, těhotné ženě, sám sobě v ten okamžik přiznává: „Vždyť jsem ji miloval! Byla to láska na první pohled, na poslední pohled, na každý a kterýkoli pohled.“¹⁰⁰ Pro člověka s pedofilními sklony, v tomto případě Humberta, by již nebyla takováto Lolita jednoznačně přitažlivá a nevzbuzovala by pocity lásky. „Záleží mi na tom, aby se svět dozvěděl, jak jsem miloval svoji Lolitu, tuhle Lolitu, bledou a zhanobenou, s cizím dítětem pod srdcem...“¹⁰¹ S těmito předloženými fakty je třeba z nezaujatého hlediska zdůraznit, že profesor Humbert není osoba s tak jasnými pedofilními sklony, jak se mnohým může jevit.

HUMBERT VERSUS QUILTY

Při zkoumání další sporné postavy – Clare Quiltyho – se naskýtá srovnání s Humbertem. Kdo je vlastně ten horší? Kdo je vlastně pedofil v pravém slova smyslu? Kdo je ten cynický a kdo ten zamilovaný muž? Oba svým způsobem zneužili mladou dívku v mnoha ohledech, nejen z hlediska intimního. Oba z trestního hlediska spáchali zločin, měli vědomě sexuální poměr s dívkou pod zákonem. Oba si své činy měli dobře uvědomovat a měli být připraveni nést následky. Každý z nich měl ovšem k nastalé situaci jiný postoj.

Quilty byl cynický, na Lolitě mu nikdy nezáleželo, byla mu lhostejná. Chtěl ji jen využít pro své účely. „„Sám mám dětičky hrozně rád,“ pravil, „a mezi otci mám mnoho

¹⁰⁰ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 305.

¹⁰¹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 314.

přátel.“¹⁰² „Víte, s vaší Dolly jsem si neužil. Je to sice smutné, ale jsem prakticky impotentní. A prožila se mnou nádherné prázdniny. Poznala pár zajímavých lidí.“¹⁰³

Humbert byl naopak Lolitou posedlý, bláznivě zamilovaný, udělal by pro svou vyvolenou snad cokoli, kdyby jen ona milovala jeho. Zároveň ho pronásleduje pocit viny, neboť si moc dobře uvědomuje, že v Lolitě něco navždy zničil, že ji vlastně připravil o dětství. „„Lolito,“ promluvil jsem, „možná je to nesmysl, ale musím ti to říct. Život je hrozně krátký. Odtud k tomu starému autu, které tak dobře znáš, je to dvacet pětadvacet kroků. Kratičká procházka. Udělej těch pětadvacet kroků. Ted'. Ted' hned. Pojd' tak, jak jsi, a budeme žít šťastně až do smrti.“¹⁰⁴ Humbert byl mužem, který se dopustil „jediného zločinu“ – osudově se zamiloval a nezvratně citově vzplanul. Smůlou jen bylo, že jeho objektem byla dvanáctiletá dívka.

3.6.5 PŘÍPAD LOLITA

„Lolita nepojednává o zkažení nevinného dítěte lstivým kriminálním, nýbrž o zneužívání slabého muže zkaženým dítětem.“¹⁰⁵

LOLITA JAKO PŘEDČASNĚ DOSPĚLÁ

Pokud se čtenář na osobnost Dolores Hazeové podívá pozorněji, napadne ho myšlenka, že se jedná o dívku, k níž by měly co říct zástupy sociálních pracovníků či psychiatrů.

„Zjistilo se, že průměrný věk pohlavního dospívání u dívek je v New Yorku a Chicagu třináct let a devět měsíců. A že ten věk se pohybuje individuálně od deseti do sedmnácti.“¹⁰⁶ Tehdy dvanáctiletá Lolita byla naprosto psychicky a citově vyspělá, byla si také dobře vědoma své přitažlivosti, a také začala pociťovat, jakou má moc nad mnohými muži. Už v tomhle věku jednala a chovala se obdobným způsobem jako ve svých budoucích dvaceti, třiceti, čtyřiceti letech. Humbertovi byla přístupná již od první chvíle a vše také dobrovolně přijímala – od prvního pohledu, návrhů až po samotné činy. Ostatně

¹⁰² NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 334.

¹⁰³ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 336.

¹⁰⁴ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 314.

¹⁰⁵ <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lolita>

¹⁰⁶ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 53.

o svou „pocitivost“ Lo přišla už na letním táboře s jedním chlapcem a Humbert si mohl jen postesknout: „*Citlivé ctihodné porotkyně, vždyť já ani nebyl jejím prvním milencem!*“¹⁰⁷

Lolita byla drzá, vypočítavá, umíněná, manipulativní, lidi kolem sebe často využívala ve svůj prospěch. Humbertovi postupem času začala poskytovat intimní chvíle výměnou za splnění svých požadavků (zvýšení kapesného, účast v dramatickém kroužku). „*...a já jsem si hned za tou šjí a za těmi vlasy sedl vedle Dolly, rozepjal jsem si plášť a za šedesát pět centů a svolení hrát v té školní hře jsem Dolly přiměl, aby vsunula pod lavici ruku s červenými kotníky, ušmudlanou od inkoustu a umazanou od křídly.*“¹⁰⁸ Často se bavila tím, jak svého otčima trápí. Hlavní pro ni byly její cíle, kterých musela mermomocí dosáhnout.

LOLITA A MUŽI

V příběhu jsou zmíněni čtyři muži, kteří vstoupili do života mladé Lo.

Jako první to byl Charlie, chlapec, jenž trávil s Lolitou léto na stejném táboře a byl také její první, co se intimního zážitku týče. „*Zpočátku Lo odmítala „zkusit, jak to je“ jenže zvědavost a pocit kamarádství byly nakonec silnější, a tak to brzy s Barbarou dělaly na střídačku s tichým, hrubým a neurvalým Charliem, jenž měl v sobě sice asi tolik sex-appealu jako syrová mrkev, zato však vlastnil obdivuhodnou sbírku prezervativů... (...)* Třebaže Lolita připouštěla, že to je „jenom taková psina“ a „dobrý na pleť“, Charlieho mozkiem a manýry, a to říkám rád, pohrdala.“¹⁰⁹

Druhým mužem, který provázel Lolitin život několik let, byl Humbert. Pokud ho Lolita měla někdy ráda, tak jen jako otčima, lásku k němu nikdy nepociťovala, ba snad naopak, cítila se s ním v pasti, neboť neměla možnost vlastní cesty. Proto také využila příležitosti od svého „věznitele“ utéct. „*...ale ruku na srdce, můj drahý pane Humberte, vy jste nebyl ideální otčím a já jsem vaši malou chráněnkou nenutil, aby se mnou odešla. To ona mě přiměla, abych jí poskytl šťastnější domov.*“¹¹⁰

Clare Quilty byl mužem, ke kterému Lolita utekla, a to z lásky, což se Humbert dovídá, když se s ní setkává po letech v závěru příběhu. Právě Quiltyho označila Lo za svého osudového muže, muže, jenž překračoval veškeré etické kodexy a společnosti

¹⁰⁷ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 155.

¹⁰⁸ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 225.

¹⁰⁹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 157.

¹¹⁰ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 340.

nastavená pravidla. „...byl to génius. Fantastický člověk. (...) Byl to v mnoha ohledech skvělý muž. Ale pořád se tam jenom pilo a fetovalo. A samozřejmě byl hotová zrůda ve věcech sexu a z přátel si udělal otroky. Vůbec si neumím představit (já, Humbert, jsem si neuměl představit!), co všechno se na ranči dělo. Odmítla se účastnit, protože ho milovala, a on ji vyhodil.“¹¹¹

Posledním mužem, se kterým Lolita byla až do své smrti, byl Dick. Za něho se provdala a čekala jeho dítě. Snad tak učinila z nutnosti, z bezvýchodnosti své situace, když se ocitla bez domova a bez prostředků. Lásku k němu, co víme, nikdy necítila. „Dick o celém tom dopuštění neměl potuchy. Myslel, že jsem její otec. Myslel, že utekla z nějaké lepší rodiny, jenom aby mohla mýt nádobí někde v restauraci. Věřil všemu. Proč dělat věci těžší, než jsou, proč vyhrabávat na světlo boží všecku tu špínu?“¹¹²

OBHAJOBA LOLITY

„Jaká tedy Lolita ve skutečnosti je? Je to především dívka, jež ze všeho utrpení, kterým musela projít, vychází sice ponížená, ale s hlavou vztyčenou, zmoudřelá, a připravená čelit dalším ranám osudu.“¹¹³ Takto Lolitu obhajuje Michal Sýkora ve své knize *Vladimir Nabokov: „Americká témata“*. „...zralá Lolita, Lolita – už ne nymfička, je prostě ukázána jako bytost zušlechtěná vším, čím prošla, klidná a morálně pevná. Vdaná za nevzdělaného, chudého a ohluchlého Dicka Schillera odmítá – kvůli dítěti, které nosí v sobě – mluvit o tom, co se dělo na Quiltyho farmě, pyšně čeká na jeho narození, s úsměvem odmítá poslední Humbertovu nabídku společného života – a o tři měsíce později umírá při porodu.“¹¹⁴

Pokud se nad tímto pozastavíme, musíme přiznat, že ani ta sice mladá, ale vychytralá dívenka to neměla v životě opravdu jednoduché. Po smrti své matky byla prakticky nucena žít se svým otčímem, neměla žádné finanční či jiné prostředky na samostatný život ani jiné příbuzné, ke kterým by se mohla v případě nouze uchýlit. Neměla tedy na vybranou, ale velmi snadno a rychle se vžila do své role „poslušné“ dcery, jež má svého „věznitele“ omotaného kolem prstu podobně jako on ji.

¹¹¹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 312.

¹¹² NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 307.

¹¹³ SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 61.

¹¹⁴ SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004. str. 61.

3.7 NARÁŽKY A ODKAZY

Celý román oplývá narážkami na klasická i moderní díla světové literatury. Prakticky všechna z nich byla uvedena v rozšířeném vydání *Lolity* z roku 1970, tedy *The Annotated Lolita*, s poznámkami Alfreda Appela, Jr.¹¹⁵ Tato komentovaná, revidovaná verze přibližuje čtenáři bohatství textu, osvětluje komplikované slovní hříčky a celkově přispívá k celkovému pochopení smyslu díla.

EDGAR ALLAN POE

Mnohé z odkazů v textu se týkají Humbertova oblíbeného básníka Edgara Allana Poa. První láskou našeho hlavního protagonisty byla Annabel Leighová, která je pojmenovaná podle dívky z básně Annabel Lee¹¹⁶. Tato báseň je také několikrát zmíněna v samotném románu. Také tzv. „double“ jméno Humbert Humbert je inspirováno dílem Poa a to povídkou *William Wilson*, kde je rozebíráno téma paranormálního dvojníka¹¹⁷. Toto druhé já postavu Williama Wilsona pronásleduje a postupně ho přivádí k šílenství, objevuje se i myšlenka, že ono druhé já reprezentuje svědomí.

FRANCOUZŠTÍ SPISOVATELÉ

Humbertovou odborností je francouzská literatura, proto na ni v textu nacházíme odkazy v podobě jmen, jakou jsou Gustave Flaubert, Francois Rabelais, Charles Baudelaire, Honoré de Balzac, Pierre de Ronsard...

LEWIS CARROL

Jedním z literárních oblíbenců Nabokova byl Lewis Carrol, jehož nesmrtelnou *Alenku v říši divů* přeložil do svého rodného jazyka. Původně dokonce uvažoval, že by se Humbert jmenoval podle něj, tedy Carrol.¹¹⁸ V textu se také vyskytuje několik nepřímých narážek na Carrolovu knihu.

CHARLIE CHAPLIN

Objevil se také názor, že hlavní inspirací pro román byl vztah Charlieho Chaplina s jeho druhou manželkou Litou Grey, toto tvrzení zastává především Joyce Milton ve svém

¹¹⁵ <http://www.penguin.com.au/products/9780141185040/annotated-lolita>

¹¹⁶ NABOKOV, V. V. *The Annotated Lolita*, United Kingdom: Penguin Books Ltd, 2000. str. 360.

¹¹⁷ NABOKOV, V. V. *The Annotated Lolita*, United Kingdom: Penguin Books Ltd, 2000. str. 379.

¹¹⁸ NABOKOV, V. V. *The Annotated Lolita*, United Kingdom: Penguin Books Ltd, 2000. str. 381.

díle *The Life Of Charlie Chaplin*.¹¹⁹ Již skutečné jméno Lity – Lillita - často nesprávně čteno jako Lolita může lecos napovídat, jakožto i věk, ve kterém se za Chaplina provdala – bylo jí pouhých šestnáct let. Skutečností také zůstává, že v Chaplinův film z roku 1925 *Zlaté opojení* (*The Gold Rush*) se odehrává na Aljašce obdobně jako závěr *Lolity*, kdy se má Dolores se svým manželem Dickem stěhovat také právě tam, a původně měla ztvárnit hlavní ženskou postavu sama Lita Grey, ta však po sňatku otěhotněla a v její roli ji nahradila jiná herečka.

V románu *Lolita* získá svou první sexuální zkušenost s chlapcem Charliem Holmesem. V tomto pojmenování můžeme také vidět odkaz na jednoho z nejslavnějších filmových tvůrců.

Podobnou teorií se zabýval i Graham Vickers, který tvrdí, že reálnými předchůdci Humberta jsou Lewis Carrol a Charlie Chaplin.¹²⁰

BOTTICELLIHO VENUŠE

V kapitole dvacáté deváté druhé části Humbert ve své mysli poznamenává: „*Bylo to zvláštní: být její krása v podstatě povadla, s konečnou platností jsem si uvědomil – tak beznadějně pozdě – , jak velmi se podobá, a vždy podobala, Botticelliho rusé Venuši; měla právě tak jemný nos, právě tak zastřený půvab.*“¹²¹ Odkazuje se zde zcela jistě k některému ze znázornění Sandra Botticelliho, můžeme však spekulovat, o který obraz se jedná – Venuše a Mars či Zrození Venuše?

FRANK LA SALLE

Kromě možné inspirace v osobách Lewise a Chaplina je důležité zmínit, že hlavní roli v utváření Humbertovy postavy mohl sehrát skutečný případ Franka La Salle, který se odehrál ve Spojených státech amerických ve čtyřicátých letech. Jednalo se tehdy o únos jedenáctileté Florence Sally Hornerové Frankem La Salle, padesátiletým mechanikem.¹²² Frank svůj čin uskutečnil roku 1948 a následujících dvacet jedna měsíců, tedy až do roku 1950, se zadržovanou dívkou udržoval sexuální poměr, což bylo později prokázáno. Na veřejnosti spolu vystupovali jako otec a dcera, a tak se dařilo vše tajit až do doby, kdy

¹¹⁹ MILTON, J. *Tramp: The Life Of Charlie Chaplin*. Premier Digital Publishing, 2011.

¹²⁰ VICKERS, G. *Chasing Lolita: How Popular Culture Corrupted Nabokov's Little Girl All Over Again*. Chicago Review Press, 2008.

¹²¹ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 306.

¹²² <http://www.libraries.psu.edu/nabokov/dolilol.htm>

dívka začala přemýšlet nad útekem, následně svěřila pravdu kamarádce a zavolala domů své sestře. Tím se daly věci do pohybu a Frank La Salle byl zanedlouho dopaden a zatčen. Odsouzen byl na pětatřicet let odnětí svobody. Florence nebyl osud nakloněn ani po návratu do normálního života, její život vyhasl při tragické automobilové nehodě roku 1952, bylo jí pouhých patnáct let.

Inspirace příběhem Florence Sally Hornerové je u Nabokova pro mnohého více než zjevná. Je ale třeba si uvědomit, jak je zmíněno na předchozích stránkách o odkazech „lolitského tématu“ v Nabokově bibliografii, že toto téma se u něj objevuje již mnohem dříve, v době, kdy Florence nebyla na světě, i v době, kdy ještě Frank o její existenci ani nevěděl.

3.8 ODKAZY V NABOKOVĚ BIBLIOGRAFII

Nabokov ve svém doslovu „...ke knize s názvem *Lolita*“¹²³ přesně popisuje inspiraci, prvotní podnět pro své budoucí životní dílo kolem roku 1940. Odkazy tohoto tématu však nacházíme v mnoha jeho dílech vydaných jak před slavnější *Lolitou*, i po ní.

PŘÍBĚH (A NURSERY TALE, SKAZKA, СКАЗКА): 1926

Příběh, krátká povídka z roku 1926, je vůbec první dílo, ve kterém se Nabokov dotkl myšlenky *Lolity*. Hlavní protagonista, plachý Erwin, při pohledu z tramvaje sbírá svůj pomyslný harém žen. Do sbírky se snaží získat i dospívající dívku, což můžeme považovat za první odkaz přitažlivosti dospělého muže nezletilou v Nabokově práci.

SMÍCH VE TMĚ (LAUGHTER IN THE DARK, CAMERA OBSCURA, КАМЕРА ОБСКУРА): 1932

Další podobnosti s *Lolitou* můžeme najít v románu *Smích ve tmě*. Sledujeme příběh muže ve středních letech, který má slabost pro velmi mladé ženy, což má za následek vzájemný „parazitní“ vztah.

Albert Albinus je respektovaný výtvarný kritik, v rodinném prostředí obyčejný muž s milující ženou a dítětem, než mu do života vstoupí mladičká Margot, šestnáctiletá ctižádostivá a vypočítavá dívka toužící po herecké kariéře. Albert vzplane k Margot láskou, zahodí kvůli ní všechno, co pro něj do té doby mělo cenu, a snaží se slepě vyplnit všechna její přání. Je tak zaslepen láskou, že přehlíží nevěru a touhu po penězích své lásky. Když konečně procitá a navrací se zpět do reality, je naprosto ochromen skutečností a chce Margot zabít. V závěrečné scéně se jí snaží zastřelit, ale Margot se zmocní zbraně a nakonec je to Albinus, kdo opouští pozemský svět.

Obdobně jako v *Lolitě* je zde předkládána láska dvou zcela rozdílných lidí, ovšem na zcela jiné rovině. Obětí je zde výhradně muž, dívka se snaží získat za každou cenu co nejlepší společenské postavení, k čemuž využívá svou novou oběť. Tento román je výbornou ukázkou, jak tenká je hranice mezi neskonalou láskou a spalující nenávisť.

DAR (THE GIFT, DAR, ДАР): 1938

Dar je Nabokovův román psaný v ruštině v letech 1935 – 1937. Podstata *Lolity* je nastíněna i zde, především mezi vztahy hlavních protagonistů. Hrdina příběhu Fyodor

¹²³ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 349.

Konstantinovič Cherdyntsev se ožení s vdovou jen proto, aby se dostal blíže k její patnáctileté dceři, která ho zatím odmítá.

KOUZELNÍK (VOLŠEBNÍK): 1939

První myšlenka „lolitského“ tématu se v Nabokově myslí podle jeho slov zrodila již na přelomu třicátých a čtyřicátých let v nepublikované povídce z roku 1939 *Volšebnik* (v překladu *Kouzelník*, v češtině dosud nevydána). Bylo to poslední dílo napsané v jeho rodném jazyce, tedy ruštině. *Volšebnik* v té době mělo možnost slyšet jen několik přátel, jimž ho osobně předčítal Nabokov. S výsledným příběhem však nebyl spokojen a příjezdu do Ameriky se rukopis ztratil. Lidé z blízkého okolí věřili, že byl zničen. Povídka tedy nebyla za Nabokova života nikdy zveřejněna a publikována byla až posmrtně roku 1986, když několik let po smrti svého otce Dmitrij Nabokov přeložil povídku do angličtiny. Dmitrij soudil, že je to důležité zralé dílo, které by nemělo zůstat bez povšimnutí. Reakcí na to byla řada studií, které se zabývaly podobenstvím se slavnou *Lolitou*.

*„Pokud si vzpomínám, počáteční chvění inspirace mi nějakým způsobem přivodil novinový článek o jednom šimpanzovi v Jardin des Plantes, který po měsících přemlouvání jistým vědcem vytvořil první kresbu, jakou kdy zvíře uhlem namalovalo. Kresba znázorňovala mříže klece, kde to nebohé zvíře drželi. Impuls, který nosím v paměti, nemá strukturální spojitost s následnými myšlenkovými asociacemi, které nicméně vyústily v prototyp mého nynějšího románu, nějakých třicet stránek dlouhou povídku.“*¹²⁴ Tak popisuje sám Nabokov „prvotní chvění“, které ho přivedlo k *Lolitě* a na jehož popud tenkrát vznikl *Volšebnik*.

Volšebnik nese s pozdější *Lolitou* velká podobenství, ale i rozdíly. Děj ve stručnosti vypráví o muži ze střední Evropy, nymfička byla v tomto případě Francouzka, a celý byl situovaný do prostředí Paříže a Provence. Hlavním spojovacím tématem je jakási strategie – aby se muž dostal ke své vysněné dívce, vezme si její matku. Značným odlišením je přístup hlavního protagonisty ke ztrátě své milované a jeho smrt – Humbert zavraždí svého soka a umírá ve vazbě na nemoc, zatímco hrdina *Volšebniku*, Artur, se po nezdařeném pokusu zneužít vytouženou dívku vrhá pod kola nákladního automobilu, páchá sebevraždu.

¹²⁴ NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. str. 349.

BLEDÝ OHEŇ (PALE FIRE): 1962

Tento postmoderní román, který je uveden jako 999 veršů básně s názvem *Bledý oheň*, napsal fiktivní John Shade.

Děj je prostý – s básníkem Johnem Shadem se spřátelí kolega z univerzity Charles Kinbote. Shade v té době pracuje na rozsáhlém básnickém díle o 999 verších s názvem *Bledý oheň*. Básník však tragicky umírá a Kinbote se tak ujímá rukopisu a sám ho připravuje k vydání.

Román je plný postmoderních odkazů, Nabokov tedy nezapomíná ani na *Lolitu*. John Shade zmiňuje, jak hurikán Lolita přichází na americké východní pobřeží v roce 1958. Samozřejmě že historicky nebyl zjištěn na pobřeží spojených států žádný hurikán s tímto názvem, ale rok 1958 je rokem, kdy byla *Lolita* poprvé vydána ve Spojených státech amerických a to v New Yorku, tedy na východním pobřeží.

KOUKEJ NA HARLEKÝNY (LOOK AT THE HARLEQUINS!): 1974

V dubnu 1947 Nabokov napsal svému příteli Edmundu Wilsonovi: „*Píšu krátký román o muži, který měl rád malé holčičky, a bude to s názvem Království u moře.*“¹²⁵ Práce se nakonec rozšířila během následujících osmi let do konečné podoby díla *Lolita*. Titul *Království u moře* (*A Kingdom by the Sea*) použil ve svém pseudo – autobiografickém románu *Koukej na harlekýnky* jako název jedné z částí kratších povídek pod společným názvem *Další knihy vypravěče*.

Příběh je vyprávěn z pohledu vypravěče, v tomto případě tedy V. V. Nabokova. Má zde čtyři manželky – první Iris je zabita ruským imigrantem, druhá Anette, s kterou má dceru Isabel, ale manželství selže, třetí Louise, s níž se také po čase rozchází, a čtvrtá Bell, která se podobá jeho dceři Isabel a sdílí s ní i stejné datum narození.

Podobenství s *Lolitou* je zřejmé v pasážích otce (vypravěče Nabokova) a dospívající dcery (Isabel). Cestují spolu z motelu do motelu podobně jako Humbert s Dolores. Skutečnost, že si za svou čtvrtou manželku vybere věrný obraz své dcery, se dá chápat jako hledání „nymfičky“, stejně jak tomu bylo v případě Humbertovi první lásky k Anabel, později Lolity.

¹²⁵ <http://en.wikipedia.org/wiki/Lolita>

ORIGINÁL LAURY (THE ORIGINAL OF LAURA): 2009

Originál Laury je nedokončený Nabokovův román, který psal v roce 1977, v době kdy zemřel. Nabokov požádal, aby byla tato práce zničena po jeho smrti, ale rodina přesto váhala vykonat toto poslední přání a zničit sice neúplnou, ale snad důležitou literární práci. V průběhu následujících let byli s obsahem díla seznámeni jen nejbližší příbuzní – syn, manželka a poté několik odborníků. Mnoho literárních vědců i autorových příznivců zastávalo názor, že je plné sexuality a je mnohem víc kontroverzní než jeho předchůdkyně *Lolita*. Možná byl právě tohle důvod, proč Nabokov nechtěl, aby román vyšel nedokončený. Publikován byl nakonec po více jak třiceti letech až v roce 2009. „*Reagoval by mnohem střízlivěji, kdyby se již nedíval smrti do tváře. Určitě by nechtěl rukopis zničit, ale dokončil by ho.*“¹²⁶ Tak odůvodnil Dmitrij Nabokov rozhodnutí, kterým porušil poslední přání svého otce. Odezva však byla silně negativní, komentáře kritizovaly kvalitu psaní a byla napomínána i cenzura, která publikaci povolila.

Román představuje charakter Philipa Wilda, korpulentního učenice, a přelétavé, velmi promiskuitní ženy Flory. Na rozdíl od *Lolity* jsou zde ale pokusy o získání vytoužené ženy neúspěšné.

¹²⁶ http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/literatura/syn-vladimira-nabokova-vyda-otcuv-nedokonceny-roman_91530.html?showTab=nejctenejsi-3#.UwiyjeN5PLo

3.9 OTÁZKA ORIGINALITY

Nedávný objev německého akademika a literárního kritika Michaela Maara vnesl mnoho otázek týkajících se jedinečnosti a originality Nabokovy *Lolity*. Pokud by podobný příběh spatřil světlo světa dříve než jeho slavnější následovník, znamenalo by to také ztrátu pomyslného prvenství v souvislosti s bořením tabu toho ožehavého tématu ve světové literatuře.

Ve své knize *Lolita und der deutsche Leutnant (The Two Lolitas)* vydané roku 2005 se Maar zabývá hypotetickou myšlenkou, která byla již dříve rozvíjena a zkoumána, že Nabokov trpěl tzv. kryptomnzií¹²⁷.¹²⁸ Toto velmi vážné tvrzení staví na věrohodném faktu – na knize německého spisovatele a žurnalisty Heinze von Eschwegena píšícího pod pseudonymem Heinz von Lichberg a tvořícího v první polovině 20. století. Ten roku 1916 vydal krátkou povídku s nyní již notoricky známým názvem *Lolita*. I zde hlavní hrdina a vypravěč v jedné osobě, jímž je muž středního věku, popisuje svou cestu do zahraničí. Pronajme si místnost a stává se posedlý dospívající dívkou (která se také jmenuje Lolita), která bydlí ve stejném domě.

Tato prakticky stejná zápleтка bude nejspíš už navždy vzbuzovat nejedno podezření mnoha literárních historiků. Je třeba podotknout, že Maar vše podkládá dalšími, sice spekulativními, ale rozhodně zamyšlení hodnými důkazy, které objevil při shánění podkladů pro své dílo. Zjistil například, že Nabokov žil do roku 1937 ve stejné části Berlína jako sám Heinz von Lichberg a byl v rámci tehdejší literární společnosti téměř pravděpodobně seznámen s jeho prací, která byla v této době široce dostupná po celém území Německa, tedy i s povídkou *Lolita*.

Jisté je to, že se Maar i přes svá tvrzení o určitém plagiátorství Nabokova zastává, což dokazuje tato citace: „*Literatura vždy byla obrovský kelímek, ve kterém jsou známá témata nepřetržitě přeformulována.*“¹²⁹

¹²⁷ **Kryptomnzie** je skrytá, nevědomá porucha paměti, která způsobuje, že se dané osobě vybavují určité události z knihy či filmu, přičemž si dotyčný neuvědomuje, že se jedná pouze o vzpomínku. Ve výsledku se jedná o neúmyslný plagiát, nemocný je přesvědčen o autorství něčeho, co sám nevymyslel, ale někde četl či slyšel

¹²⁸ <http://www.reller-rezensionen.de/sachbuch/maar-lolita.htm>

¹²⁹ <http://harpers.org/TheEcstasyOfInfluence.html>

Ať je už vše výše napsané pravda či nikoli, jisté a nezpochybnitelné zůstává jedno – příběh Humberta a Lolity napsal sám život, byl inspirován událostmi, které se mezi lidmi jednoduše stávají bez ohledu na to, co je správné a co nikoli.

4 LOLITA – FILMOVÁ ZPRACOVÁNÍ

Nabokova *Lolita* se dočkala adaptací v nejrůznějších kulturních odvětvích. Na její motivy byly natočeny dva filmy, složen muzikál, upraveno drama, vytvořena opera a dva balety. Vnikla i odvozená literární díla.

V této části práce se budu blíže věnovat filmovým adaptacím románu.

4.1 LOLITA, 1962

4.1.1 SYNOPSE

Lolita je drama britsko-americké koprodukce z roku 1962. Jedná se o první filmovou adaptaci stejnojmenného románu V. V. Nabokova.

Režisérem filmu je Stanley Kubrick a na scénáři se společně podíleli Vladimir Nabokov, Stanley Kubrick a James Harris. Hlavní role ztvárnili James Mason (jako Humbert Humbert), Sue Lyonová (jako Lolita, Dolores Hazeová), Sheley Wintersová (jako Charlotta Hazeová) a Peter Sellers (jako Claire Quilty). Hudbu zkomponovali Nelson Riddle a Bob Harris.

Film byl veřejností i kritiky dobře přijat a byl nominován na řadu ocenění v kategoriích Zlatých Glóbulů včetně Oscara za nejlepší adaptovaný scénář. Proměnil ovšem jen jednu nominaci – a to Zlatý glóbus za nejslibnějšího nováčka pro představitelku Lolity Sue Lyonovou.

4.1.2 ZÁSAH CENZURY

„Úvodní titulky provázejí ty nejerotičtější scény z celého filmu, které udávají tón filmu: roztmívačka na saténovou draperii, bosé levé chodidlo dívky obřadně uložené v ruce muže a pomalý, smyslný, hladivý, mazlivý pohyb ruky malující dívčiny nehty ostře zbarveným lakem.“¹³⁰

HLEDÁNÍ LOLITY

Filmový projekt odstartovalo zdlouhavé hledání představitelky hlavní role – ta musela mít dostačující věk, aby její obsazení nevyvolalo ve společnosti skandál; zároveň však bylo nutné, aby vzhledově vypadala dostatečně mladě. Pro roli čtrnáctileté Lolity byla nakonec vybrána, na počátku natáčení také čtrnáctiletá, Sue Lyonová.

„Postaršením“ filmové Lolity z dvanácti let na čtrnáct se film od své předlohy odlišuje a výrazně ovlivňuje celé vyznění příběhu. Alfred Appel uvádí, že tato změna jistým způsobem zlehčuje Humbertovu zločinnou, zvrhlou vášeň v pouhou krizi muže středního

¹³⁰ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 180.

věku.¹³¹ Film byl tedy ochuzen o skandálně mladičkou Lolitu a s tím spojené nymfické kouzlo, s čímž se Kubrick jen těžko srovnával a film v tomto ohledu považoval za svůj jediný skutečný neúspěch.

OPATŘENÍ VE FILMU

Kubrick se snažil záměrně vytvořit film, kterému by se nedalo nic vytknout. Ale i přes všechnu opatrnost cenzura do jeho díla výrazně zasáhla. Po letech sám přiznal, že kdyby jen tušil, kolik zásahů cenzury bude nucen připustit, vůbec by se do natáčení tohoto filmu nepouštěl.

Kvůli požadavkům cenzury bylo nutné, vyobrazit vztah Humberta a Lolity méně skandálně. Kubrick se tedy vyhnul téměř všem fyzickým kontaktům mezi hrdiny, souhlasil tedy i s revizí několika scén (například svedení v motelu) a s úpravou Lolitina věku. „Nejerotičtější“ vzplanutím je tedy okamžik, kdy Lolita vtiskne Humbertovi na tvář polibek na dobrou noc. Tomuto projevu se skutečně nemohly tehdejší asociace zabývající se filmovou kontrolou nic vytknout.

Ve filmu je také záměrně téměř eliminován pojem „nymfička“.

Zájem cenzorů byl skutečně důkladný. Jedním z detailů, který zbudil jejich pozornost, bylo situování urny s popelem zesnulého pana Hazea hned vedle obrazu svaté trojice. Bylo považováno za více než nevhodným že je spálený manžel umístěn u objektu katolické zbožnosti. Vše bylo nakonec vyřešeno výměnou katolické ikony za pravoslavnou.¹³²

Osm let po uvedení filmu Kubrick uvažoval, co by na filmu udělal jinak: „Zdůraznil bych erotickou složku jejich vztahu se stejnou razancí jako Nabokov. Ale to je jediná zásadní oblast filmu, u níž je kritika zasloužená.“¹³³

UVEDENÍ

Na plakátech k filmu zobrazující Lolitu s lízátkem a srdcovitými slunečními brýlemi se objevoval slogan: „*Jak vůbec natočili podle Lolity film?*“¹³⁴

¹³¹ APPEL, A. *Nabokov's Dark Cinema*. New York: Oxford University Press, 1974. str. 229.

¹³² WALKER, A. *Stanley Kubrick, Director. A Visual Analysis*. New York: W. W. Norton Company, 2000. str. 24.

¹³³ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 181.

¹³⁴ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 180.

Filmová Lolita byla nejprve Legií slušnosti¹³⁵ zařazena do Kategorie „C“ (zamítnuto). Zmírnění přinesla až zmíněná klauzule o „sexuální zvrácenosti, která zahrnovala mimo jiné právě téma pedofilie. Americká filmová asociace nakonec přidělila snímku hodnocení „R“ (osobám do 17 let přístupná pouze v doprovodu dospělého). Na žádost Legie však bylo nutné, aby všechny propagační materiály obsahovaly dva nápisy: „Tento film schválila Americká filmová asociace“ a „Pouze pro osoby starší 18 let“.¹³⁶

Film byl uveden do kin a stal se navzdory počátečním obavám výdělečným¹³⁷.

4.1.3 OHLASY

Podle mnohých názorů je nejproblematictější dojem, který vzbuzuje role Humberta. Již od počátku filmu divák nabývá dojmu, že je do Lolity zamilovaný, zatímco v knižní předloze přeroste sexuální vášeň ve skutečný cit lásky až v závěru. Adaptovaný scénář je tak hodnocen jako neúplný.

Nejčastější výhrady však vedly k samotné představitelce Lolity Sue Lyonové. Vypadala na svou roli příliš dospěle a vyzrále. Tuto kritiku však odmítal Kubrick i Nabokov. Obhajovaly ji i recenze některých kritiků, podle kterých se americké dívky oblékají a líčí a velmi brzy tak přejímají styl dospělé ženy a již ve čtrnácti mohou tedy vypadat mnohem starší, než skutečně jsou.

4.1.4 SROVNÁNÍ S LITERÁRNÍ PŘEDLOHOU

•

Zásadní pojem Nabokovova textu – nymfíčka - je tedy ve filmu téměř eliminován.

Kubrick z důvodu obav reakce cenzorů vynechal.

¹³⁵ Legie slušnosti byla americká katolická organizace, která prosazovala přísnou cenzuru ve filmu.

¹³⁶ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 180.

¹³⁷ APPEL, A. *Nabokov's Dark Cinema*. New York: Oxford University Press, 1974. str. 229.

4.2 LOLITA, 1997

4.2.1 SYNOPSE

Lolita je drama francouzsko-americké koprodukce z roku 1997. Jedná se v pořadí o druhou filmovou adaptaci Nabokovova stejnojmenného románu; neměla být remakem Kubrickovy Lolity, spíše šlo o nové ztvárnění „velkého“ románu.

Film je režírovaný Andrianem Lynem a na scénáři se podílel Stephen Schiff. Hlavní role ztvárnili Jeremy Irons (jako Humbert Humbert), Dominique Swainová (jako Lolita, Dolores Hazeová), Melanie Griffithová (jako Charlotta Hazeová) a Frank Langella (jako Claire Quilty). Hudbu zkomponoval Ennio Morricone.

Vzhledem k potížím, jež souvisely se zajištěním distributora a s následným uvedením v kinech, nebylo možné, aby byl film nominován na některou z významných filmových cen.

4.2.2 ZÁSAH CENZURY

ATMOSFÉRA VE SPOLEČNOSTI

Tato Lolita vznikla v pokrokovější době než její filmová i knižní předchůdkyně, ale i přesto vyvolala ve společnosti větší opovržení než její předchozí zpracování. *„Spojené státy se v 90. letech zaměřily na témata zneužívání dětí a dětské pornografie. Kongres v roce 1996 schválil zákon o prevenci dětské pornografie, který zakazoval obrázky, na nichž se zdánlivě objevují děti, i když to děti nejsou.“*¹³⁸ Doslova pohromou se pro film stala značně medializovaná vražda šestileté dětské královny krásy JonBennet Raymseyové¹³⁹. Tato tragédie na film dolehla jen čtyři měsíce před jeho dokončením a ještě více rozvířila veřejné rozhořčení nad sexuálním zneužíváním dětí. *„Jak napsal John Blades v článku pro Chicago Tribune, tvůrci si „nevybrali nejšťastnější dobu na barvitě zpracování románu o pedofilii, byť perverzně vtipného a svůdně podaného.“*¹⁴⁰

Změnu morálního klimatu ve Spojených státech si uvědomovali i její tvůrci, což dokazují slova producenta: „Nebyl jsem úplně připravený na paranoiu, která tohle téma

¹³⁸ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 271.

¹³⁹
¹⁴⁰ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 271.

obestírá. Myslím, že před třemi lety vládla v Americe jiná atmosféra. Dnes se pořád mluví o násilí, ale v době premiéry byli všichni, vzhledem k případu JonBenet Ramseyové¹⁴¹, posedlí pedofilii.¹⁴²

OPATŘENÍ VE FILMU

V devadesátých letech byly ve filmech zakázány jakékoli scény, ve kterých se odehrávají předstírané sexuální akty za účasti nezletilých. Lyne se tedy při natáčení filmu tomuto nařízení musel přizpůsobit. Protože představitelce Lolity bylo v době natáčení pouhých patnáct let, měla na sobě v okamžicích, kdy mělo dojít k bližšímu tělesnému kontaktu, připevněný polštář. Pro sexuální scény měla plnoletou dublérku.

UVEDENÍ

Film byl považován za kontroverzní, přesto ho americká filmová asociace klasifikovala jako „R“ (osobám do 17 let přístupná pouze v doprovodu dospělého), místo očekávaného „NC – 17“ (osobám do 17 let nepřístupné). Kritika se vztahovala především na „nemorální sexuální chování, sekvence zachycující brutalitu, nahotu a určité výrazy“.¹⁴³

Když společnost Carolco Pictures zakoupila práva ke zfilmování knihy a zvolila jako režiséra Adriana Lynea, uskutečnila následně veškerá možná opatření, jež měla zabránit negativním reakcím. Sám Lyne kladl důraz na přijatelnost scénáře a natáčení kontroverzních scén přizpůsoboval požadavkům cenzorů; následně pod dohledem právníka pečlivě prověřoval každou filmovou sekvenci. I přes to všechno dokončený film narazil na neochotu k zakoupení distribučních práv, kterou společností odůvodňovaly různými argumenty – ať už to byla vysoká cena za film, málo hvězdné obsazení, či strach z tématu pedofilie.

Lolita byla uvedena pouze v evropských kinech, poté co ji odmítla distribuovat studia ve Spojených státech; ovšem bez většího ohlasu. Nakonec se dočkala uvedení i ve své domovině, kde byla několikrát promítnuta v rámci sítě kabelové televize Showtime a následně byla zahájena její distribuce do kin – převážně se jednalo o nezávislé biografy, jejichž provozovatelé byli s její kontroverzní povahou obeznámení a nic proti ní

¹⁴¹

¹⁴² SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 271.

¹⁴³ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 272.

nenamítali. Vzhledem k omezené distribuci a prakticky žádnému ohlasu snímek nevynesl vysoké tržby¹⁴⁴.

4.2.3 OHLASY

Kritici, kteří se filmu při jeho prvotním promítání věnovali, dospěli víceméně k jednohlasému závěru, že film nedosahuje kvalit předchozího zpracování a méně odpovídá literární předloze.¹⁴⁵

Filmový kritici v New York Times však zastávali mírnější názor a vyjádřili Lyneově adaptaci podporu: „*Ryzí delikátnost díla (s výjimkou úvodní a závěrečné pasáže) stojí za podrobnější prozkoumání. Lyne podal nejlepší režisérský výkon ve své kariéře.*“¹⁴⁶ Dílo bylo také označeno za „moralitu s tragickou vizí“¹⁴⁷.

4.2.4 SROVNÁNÍ S LITERÁRNÍ PŘEDLOHOU

- film přesně dodržuje dějovou linii románu
- scénář je téměř doslova věrný své knižní předloze
- věk Lolity byl pozměněn z dvanácti let na čtrnáct
- ve filmu není zmíněno Humbertovo první manželství
- Humbert sice nenávidí
- ve filmu je postava Vivian Darkbloomové jen matně zmíněna

¹⁴⁴ Film vydělal v prvních čtyřech měsících jen 1, 06 milionu dolarů a tržby v následujícím období byly v podstatě zanedbatelné.

¹⁴⁵ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 272.

¹⁴⁶ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 272.

¹⁴⁷ SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005. str. 272.

4.3 POROVNÁNÍ OBOU FILMŮ

Jak již bylo řečeno, obě filmové adaptace věrně zachovávají a prakticky kopírují knižní předlohu. Když se však zaměříme na jejich vzájemné porovnání, najdeme mnohé podobnosti i rozdíly, méně či více důležité. Některé z nich popisují v následujících řádcích.

4.3.1 V ČEM JSOU STEJNÉ

- oba filmy věrně zachovávají zápletku románu a téměř vzájemně kopírují, kromě úvodní a závěrečné scény, dějovou linii
- věk Lolity je čtrnáct let
- hlavní hrdina – Humbert – si je v obou filmech nápadně podobný, na rozdíl od ostatních postav (i když je Kubrickova verze černobílá)

4.3.2 V ČEM SE LIŠÍ

- Kubrickova verze je zasazena do konce 50. let, Lyneova do 40. let
- Lolita z roku 1997 je na svou dobu méně sexuálně otevřená, než tomu bylo v roce 1992
- filmy se liší při úvodních titulcích: Kubrick začíná pohledem na bosé levé chodidlo dívky, jež drží levá ruka muže, zatímco pravá lakuje její nehty; Lyne zobrazuje ujíždějícího Humberta po venkovské silnici a následující scény ukazují zbraň a tvář hrdiny potřísněnou krví
- Kubrick zařazuje samotnou vraždu Quiltiho hned na začátek svého filmu, Lyne až na konec, i když jeho úvodní scéna prozrazuje, k čemu došlo
- Lyneův film je kombinací dramatu, detektivky, milostného příběhu, erotického filmu, či thrilleru spíše než Kubrickův
- Lyne dává také větší důraz na rozpory mezi hrdinou – Humbertem a Lolitou
- scénář Lyneovy Lolity se takřka doslova drží své předlohy na rozdíl od Kubrickovy
- Kubrick dává prostor postavě Vivian Darkbloomové, která se ve filmu mnohokrát objevuje po boku Quiltiho; Lyne její jméno jen matně zmiňuje

5 ZÁVĚR

6 SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ

6.1 POUŽITÁ LITERATURA

6.1.1 PRIMÁRNÍ LITERATURA

- 1) NABOKOV, V. V. *Lolita*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007.

6.1.2 SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

- 1) NABOKOV, V. V. *The Annotated Lolita*, United Kingdom: Penguin Books Ltd, 2000.
- 2) MRAVCOVÁ, M. *Literatura ve filmu*. Praha: Melantrich, 1990.
- 3) MACUROVÁ, A., MAREŠ, P. *Text a komunikace: Jazyk v literárním díle a ve filmu*. Praha: Karolinum, 1993.
- 4) SCHNEIDER, J. S. A KOLEKTIV AUTORŮ. *1001 filmů, které musíte vidět, než umřete*. Praha: Volvox Globator: Knižní klub, 2006.
- 5) BERGAN, R. *Film: Velký ilustrovaný průvodce*. Praha: Slovart, 2008.
- 6) D'AGOSTINI, P. *Legendární filmy*. Praha: Mladá fronta, 2009.
- 7) SOVA, D. B. *Zakázané filmy: 125 příběhů světové cenzury*. Praha: Euromedia Group: Knižní klub, 2005.
- 8) SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: „Americká“ témata*. Brno: Host, 2004.
- 9) SCHNAKENBERG, R. *Tajné životy slavných filmařů: Co vám učitelé zatajili o neznámějších světových režisérech*. Praha: Knižní klub, 2010.
- 10) PECHAL, Z. *Hra v románu Vladimíra Nabokova*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1999.
- 11) KERNBERG, F. O. *Normální a patologická láska: Pohled současné psychoanalýzy*. Praha: Portál, 1999.
- 12) NÜNNING, A. *Lexikon teorie literatury a kultury: Koncepce – osobnosti – základní pojmy*. Brno: Host, 2006.
- 13) SCHRÖDER, N. *Slavní filmoví režiséři: 50 nejvýznamnějších režisérů od Chaplina až po Almodóvara*. Praha: Slovart, 2004.
- 14) SÝKORA, M. *Vladimir Nabokov: od Mášeňky k Daru*. Brno: Host, 2004.
- 15) TOEPLITZ, J. *Kam spěje nový americký film*. Praha: Orbis, 1997.
- 16) WEISS, P. *Sexuální deviace: Klasifikace, diagnóza, léčba*. Praha: Portál, 2002.

- 17) NABOKOV, V. V. *Promluv, paměti: Návrat k jedné autobiografii*. Jihočany: H&H, 1998.
- 18) ENGELKING, L. *Vladimír Nabokov: Podivuhodný podvodník*. Olomouc: Votobia, 1997.
- 19) MILTON, J. *Tramp: The Life Of Charlie Chaplin*. Premier Digital Publishing, 2011.
- 20) VICKERS, G. *Chasing Lolita: How Popular Culture Corrupted Nabokov's Little Girl All Over Again*. Chicago Review Press, 2008.
- 21) NABOKOV, V. V. *Strong Opinions*. Vintage Internacional, New York, 1991.
- 22) PROFFER, C. R. *Keys to Lolita*. London: Indiana University Press, 1968.
- 23) APPEL, A. *Nabokov's Dark Cinema*. New York: Oxford University Press, 1974.
- 24) WALKER, A. *Stanley Kubrick, Director. A Visual Analysis*. New York, London: W. W. Norton & Company, 2000.

6.2 INTERNETOVÉ ZDROJE

- 1) http://cs.wikipedia.org/wiki/Vladimir_Nabokov
- 2) <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lolita>
- 3) http://cs.wikipedia.org/wiki/Stanley_Kubrick
- 4) [http://cs.wikipedia.org/wiki/Lolita_\(film,_1962\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Lolita_(film,_1962))
- 5) [http://cs.wikipedia.org/wiki/Lolita_\(film,_1997\)](http://cs.wikipedia.org/wiki/Lolita_(film,_1997))
- 6) <http://www.databazeknih.cz/citaty/vladimir-nabokov-332>
- 7) <http://awia.blog.cz/1102/vladimir-nabokov-lolita>
- 8) <http://cs.wikipedia.org/wiki/Pedofilie>
- 9) <http://en.wikipedia.org/wiki/Lolita>
- 10) http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_works_by_Vladimir_Nabokov
- 11) http://en.wikipedia.org/wiki/The_Enchanter
- 12) http://en.wikipedia.org/wiki/A_Nursery_Tale
- 13) [http://en.wikipedia.org/wiki/Laughter_in_the_Dark_\(novel\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Laughter_in_the_Dark_(novel))
- 14) [http://en.wikipedia.org/wiki/The_Gift_\(Nabokov_novel\)](http://en.wikipedia.org/wiki/The_Gift_(Nabokov_novel))
- 15) http://en.wikipedia.org/wiki/Pale_Fire
- 16) http://en.wikipedia.org/wiki/Look_at_the_Harlequins!

- 17) http://en.wikipedia.org/wiki/The_Original_of_Laura
- 18) <http://www.novinky.cz/kultura/salon/231432-nad-knihou-po-hurikanu.html>
- 19) http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/literatura/syn-vladimira-nabokova-vyda-otcuv-nedokonceny-roman_91530.html?showTab=nejctenejsi-3#.UwiyjeN5PLo
- 20) <http://www.reller-rezensionen.de/sachbuch/maar-lolita.htm>
- 21) <http://www.onthemedialibrary.org/story/129172-my-sin-my-soul-whose-lolita/transcript/>
- 22) <http://harpers.org/TheEcstasyOfInfluence.html>
- 23) <http://www.penguin.com.au/products/9780141185040/annotated-lolita>
- 24) <http://www.libraries.psu.edu/nabokov/dolilol.htm>
- 25) http://www.literarni.cz/rubriky/recenze/proza/azar-nafisiova-jak-jsme-v-teheranu-cetly-lolitu_9098.html#.UxiKAD95PLo
- 26) http://zpravy.idnes.cz/recenze-jak-muze-nabokovova-lolita-promlouvati-k-irancum-pko-/zpr archiv.aspx?c=A120322_151722_kavarna_chu
- 27) http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.0022-3840.1987.2102_65.x/abstract;jsessionid=929EB8F0D375FD4CE5AF700D317DEB84.f01t03
- 28) <http://www.rockfic.com/forum/viewtopic.php?t=4666&sid=02761b2cb8ddb63db6ae8f966a0b7b1f>
- 29) <http://www.rollingstone.com/music/albumreviews/born-to-die-20120130>
- 30) <http://www.ssa.gov/OACT/babynames/>
- 31) http://www.nytimes.com/2008/09/28/nyregion/thecity/28trib.html?_r=3&oref=slogin&
- 32) http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/magazine/7242623.stm
- 33) <http://www.csus.edu/indiv/m/maddendw/Lolita%20Preface.pdf>

7 RESUMÉ

8 PŘÍLOHY

8.1 OSUD JMÉNA „LOLITA“

„Jsem pravděpodobně odpovědný za to, že lidé už nikdy nebudou nazývat své dcery Lolita. Slyšel jsem, že toto jméno dostala od roku 1956 mladá fenka pudla, ale žádná lidská bytost.“¹⁴⁸ To jsou slova Vladimira Nabokova.

Je nezpochybnitelné, že tento román navždy změnil význam jména „Lolita“, jež se stalo součástí běžného jazyka v mnoha zemích světa a je synonymem pro sexuálně přitažlivou mladou dívku.

Toto označení je přítomno v povědomí lidí, kteří četli knihu, či viděli některé z filmových zpracování, ale i těch, jež nemají o existenci Nabokovova díla zdání.

8.1.1 ARGUMENTY „PROTI“

Pro mnoho lidí je dnes naprosto nepředstavitelné pojmenovat takto své dítě. Ve společnosti existuje jisté stigma, které před několika desetiletími dala slavná kniha tomuto jménu. Asociace s Nabokovovou Lolitou je příliš silná. Objevují se názory, že lidé, kteří vyberou pro potomka jméno Lolita, jsou neopatrní, nezodpovědní a vkládají do jeho budoucího života těžké břímě. Za velkou bezohlednost a sobectví je celkově považován výběr jména podle oblíbené knižní postavy – ať už Nabokovovy Lolity, či Scarlett¹⁴⁹ Margaret Mitchellové – samozřejmě především u případů, kdy se jedná o velmi atypická, u veřejnosti těžko akceptovatelná, jména nebo kontroverznost charakteru hrdiny.

Existuje názor, že lidé, kteří podporují jméno „Lolita“, podporují a omlouvají pedofilii. Vždyť se přeci jedná o sexuální poměr dvanáctileté dívky a dospělého muže; a co hůř, o nevlastní dceru a jejího otčima. Je tedy přímo odporné dát svému dítěti

¹⁴⁸ NABOKOV, V. V. *Strong Opinions*. New York: Vintage Internacional, 1991. str. 48.

¹⁴⁹ **Scarlett**, Scarlett O'Hara (-ová), je hlavní hrdinkou slavného románu *Jih proti severu*. Tato mladá žena byla od malička vychovávána v péči černošské chůvy s důrazem na společenské chování a svou inteligencí v mnohém vynikala nad jiné ženy své doby. Díky svému vzhledu a sex-apelu vynikala v okouzlování mužů jakéhokoli věku. Byla nesmírně hrdá, povýšená, rozmazlená, bez smyslu pro čest a v citech nestálá. V případě mužů se projevuje její skutečná tvář, jelikož žádným nikdy nebyla odmítnuta, až na jednoho – Ashleho. Uzavírá celkem tři manželství, jež jsou často opředená mnoha intrikami – jedno z nich s bratrancem Ashleem, jako pomstu za neopětovanou lásku.

pojmenování z té nechutné a zvrhlé knihy, která nikdy neměla spatřit světlo světa. Je to tedy jméno sotva vhodné pro dítě, holčičku, dceru.

Panuje i obava, jak může být toto jméno přijato v dnešní době okolím. Přeci jen je oproti běžným jménům kdekoli ve světě stále velmi odlišné. Například přijetí jeho nositele v kolektivu, ať už školní nebo pracovním, může představovat jistý problém sexuálních nářeků, posměšných vtípků, urážek.

8.1.2 ARGUMENTY „PRO“

Zastáván je i opačný postoj, kdy je stigma okolo tohoto pojmenování odsuzováno.

Jméno „Lolita“ v mnohých evokuje krásu, sympatie, něžnost. Příkladem toho jsou dívky v mladistvém věku, jež se sami označují za „Lolity“, a odkazují tím na své vyzývavé chování a zralý, atraktivní vzhled.

Faktem je, že „Lolita“ je pojmenování velmi libozvučné. A nabízí se několik jeho variant – „Lola“, „Lo“, „Lilita“, takže nemusí zůstat jen u primárního oslovení, které může být společností neblaze odsouzeno.

8.1.3 ZAJÍMAVOSTI

MÓDA

Tzv. „Lolita fashion“, „Lolita móda“ je módní subkultura¹⁵⁰ původem z Japonska, dnes rozšířena do mnoha zemí světa. Je založena na stylu viktoriánské éry. Mnohdy připomíná šaty porcelánových panenek. Hlavní důraz je kladen na kvalitu materiálu. Základní oděv zahrnuje – sukni nebo šaty sahající ke kolenům, kterým dodává tvar několik spodniček; různé druhy korzetů; halenky; podkolenky; punčochy; čepce; boty na platformě, případně nízké „školní boty. Jako doplňky jsou časté – krajovaná paraplíčka; vějíře; taštičky ve tvaru srdíček; kabelky s mašlemi; plyšové hračky (nejčastěji medvídci nebo králíci). Mezi nejoblíbenější šperky patří – starodávné kameje¹⁵¹; perly; korále.¹⁵²

¹⁵⁰ **Subkultura** je minoritní skupina se specifickými kulturními znaky, jež jí odlišují od většinové kultury.

¹⁵¹ **Kamej** je drobná reliéfní skulptura, vybroušená nebo vyrytá obvykle z polodrahokamu, mušle nebo skla a užívaná jako ozdoba nebo šperk. Kameje se zasazují do zlatých obrouček a užívají jako ozdoby nebo šperky: přívěsky, spony a brože, vzácně v prstenech.

¹⁵² http://www.nytimes.com/2008/09/28/nyregion/thecity/28trib.html?_r=3&oref=slogin&

Tento módní směr vznikl částečně jako reakce na rostoucí důraz na vystavování těla v moderní společnosti. Jeho přívrženci prosazují spíše než skromnost oděvu jeho honosnost, nápadnost, originalitu, bojují proti zavedené konvenčnosti. Snaží se zdůraznit elegantnost oproti vyzývavosti, znovu objevit roztomilost, hravost a dětskou tvář.

Oblečení pro některé „Lolity“ není tento módní směr pouze záležitostí oděvu, ale i životním stylem. Tyto dívky se snaží působit jemným, holčičím dojmem, chovají se distingovaně, vyhýbají se vulgární mluvě a hrubému chování. Projevují zájem o mnoho druhů umění, například divadlo, hudbu, literaturu a některé vyznávají tradiční ženské role a věnují se například vaření či šití.

Z původního viktoriánského stylu se během let vyčlenilo mnoho typů. Uvedu jen hlavní z nich – tzv. „Gothic Lolita“¹⁵³, „Sweet Lolita“¹⁵⁴, „Classic Lolita“¹⁵⁵, „Punk Lolita“¹⁵⁶.

POPULARITA JMÉNA

Zajímavostí je, že ve Spojených státech amerických vyvrcholila popularita jména „Lolita“ v roce 1963, tedy pět let po vydání románu na tomto kontinentu, kdy bylo v žebříčku nejoblíbenějších jmen na 467. místě.¹⁵⁷ To je na zemi, která je složena z tolika národností pozitivní číslo. Lze to připsat náhodě nebo byla kniha opravdu pro americké obyvatelstvo natolik přelomová, že je ovlivnila, ať již přímo či nepřímo, při výběru jmen dětí? Od tohoto roku oblíbenost jména už jen klesala.

V dnešní době je jméno „Lolita“ stále využíváno v Lotyšsku a slaví dokonce svátek, který připadá na 30. května.

¹⁵³ „Gothic Lolita“, „Gotická Lolita“ je nejznámější podstyl tohoto módního odvětví. Šaty jsou nejčastěji v černé barvě, případně jde o kombinaci černé a bílé barvy (většinou černé šaty s bílými krajkami). Mezi časté doplňky patří například přívěšky s křížky, obojky, apod.

¹⁵⁴ „Sweet Lolita“, „Sladká Lolita“ je velmi sladký a dívčí styl, který nejvíce připomíná malou holčičku. Převažují světlé a pastelové barvy – bílá, růžová, bledě modrá, světle zelená, červená. Šaty mívají velké množství krajek a volánků. Oblíbené jsou potisky dětských motivů - zvířátek, cukroví, apod.

¹⁵⁵ „Classic Lolita“, „Klasická Lolita“ je nejvíce inspirován historickými oděvy. Krajky jsou zde většinou nahrazené volány, střihy i barvy jsou decentní. Nejčastějšími barvami bývají starorůžová, černá, bílá, hnědá, krémová, tmavě zelená, tmavě modrá, apod.

¹⁵⁶ „Punk Lolita“, „Punková Lolita“ nevizuálně nejmodernější. Inspiraci čerpá ze stylu visual kei (spousta líčidel a make-upu, extravagantní účesy, vyzývavé kostýmy). Tartanové (kárované) vzorky, nepravidelný střih šatů, většinou kombinace s černou barvou, potisky na šatech.

¹⁵⁷ <http://www.ssa.gov/OACT/babynames/>

ZÁKAZ

Kuriózní případ se stal v Británii roku 2008, kdy byla do volného prodeje zařazena postel s názvem „Lolita“. Kritiku lidí vystupňoval především fakt, že byla určena pro dívky ve věku od šesti do dvanácti let. Po mnoha stížnostech byla postel z prodeje stažena.¹⁵⁸

DALŠÍ PROBLEMATICKÁ JMÉNA

„Pomoc, mé jméno je Lolita!“ Tato myšlenka možná proletěla hlavou nejedné nositelce onoho kontroverzního jména. Lolity ale nejsou zdaleka jediné, jejichž jméno může obnášet potíže. Ve světě můžeme narazit na lidi s mnohem problematictějšími jmény, jako příklad uvedu několik bezesporu nejspornějších – „Satan“¹⁵⁹; „Lucifer“¹⁶⁰; „Hitler“¹⁶¹; „Jidáš“¹⁶²; „Jezabel“¹⁶³. Jména jako „Monica“ či „Katrina“ se zdají být naprosto běžnými, ale když si je obyvatelé Spojených států dají do souvislosti s Monicou Lewinskou¹⁶⁴ a hurikánem Katrina¹⁶⁵, dá se o jejich vhodnosti pochybovat.

¹⁵⁸ http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/magazine/7242623.stm

¹⁵⁹ **Satan** je jako bytost poprvé zmíněna v Bibli. Je zobrazen jako zlý vzbouřený démon, který je nepřítelem Boha a lidstva, protivník Ježíše Krista. Tím se ze Satana stává Antikrist a synonymum zla.

¹⁶⁰ **Lucifer** je podle křesťanské mytologie jeden ze tří padlých andělů, jenž ztratil svou původní slávu jitřní hvězdy. Tento termín neoznačuje vlastní jméno Satana, ale někdy je používán pro stav, ze kterého byl svržen a který ztratil.

¹⁶¹ **Hitler**, celým jménem Adolf Hitler, byl německý nacistický politik, „Vůdce“, „Führer“, německého národa, který stál za rozpoutáním druhé světové války a následně za genocidu Židů a dalších skupin obyvatelstva.

¹⁶² **Jidáš**, Jidáš Iškariotský, je biblická postava Nového zákona. Byl jedním z dvanácti původních Kristových apoštolů, a právě on svého mistra zradil (polibkem) a tím se stal zodpovědný jeho zatčení. Jidášova postava se v křesťanské středověké Evropě stala ztělesněním všech Židů a jeho zrada byla jedním z důvodů antijudaismu a antisemitismu.

¹⁶³ **Jezabel**, Jezábel, je biblickou postavou Starého zákona. Byla provdána za izraelského krále Achaba. Prosazovala v Izraeli pohanské kultury, při čemž neblaze proslula svou bezohledností. Její život byl ukončen násilně, když byla svržena z okna paláce.

¹⁶⁴ **Monica Lewinská**, Monica Samille Lewinsky, je Američanka, která proslula díky svému milostnému poměru s tehdejším americkým prezidentem Billem Clintonem. Tento vztah způsobil velký skandál a vešel do dějin jako „Skandál Lewinské“. Jméno „Monica“ se tak stalo pro veřejnost symbolem promiskuity, morálního úpadku a nestoudnosti.

¹⁶⁵ **Katrina** je název pro hurikán, který roku 2005 zasáhl jih USA a zůsobil obrovské škody. Z ekonomického hlediska se jedná o jednu z největších katastrof na území Spojených států a byl označen za „největší technickou civilní katastrofu“ v historii USA

8.2 ODKAZY V MODERNÍ KULTUŘE

Lolita ve své době vzbudila nevídaný rozruch. Byla přelomovým dílem – jedněmi odsuzována, zavrhována, opovrhována; druhými obdivována, milována, vyzdvihována. V moderní kultuře se tedy logicky musela setkat s odezvou v mnoha směrech, mnoho spisovatelů, hudebníků, filmových tvůrců inspirovat. Jako ukázkou jsem proto vybrala čtyři odvětví, ke kterým jsem uvedla nejznámější příklady.

8.2.1 V LITERATUŘE

JAK JSME V TEHERÁNU ČETLY LOLITU (READING LOLITA IN TEHRAN): 2003

Jak jsme v Teheránu četli Lolitu je kniha íránské spisovatelky a univerzitní profesorky Ázar Nafísiové, která vyšla v anglickém originálu v New Yorku roku 2003, u nás byla vydána s osmiletým zpožděním až roku 2011. Toto působivé svědectví o nedávné minulosti a současnosti íránského státu, o údělu tamních žen, o odporu k tyranii, o pohledu na literaturu jako osvoboditele; vyneslo autorce řadu literárních ocenění a zařadilo se mezi bestsellery roku.

Dílo je osobním vyprávěním, kdy po dobu dvou let organizovala Ázar ve svém domě jednu do týdne utajená setkání pro sedm bývalých studentek literatury z teheránské univerzity, kde se debatovalo zakázaných západních autorech v Íránu – Jane Austenové, Hentyho Jamese, H. Scotta Fitzgeralda či Vladimira Nabokova. To probíhalo až do roku 1997, kdy byla nucena svou zemi opustit.

Podle Nafísiové je v Nabokově románu a tehdejším politickým systémem v Íránu jistá paralela: „*Jestliže se Humbert Humbert snaží „ospravedlnit tím, že přenáší vinu na svou oběť“*, *Lolitu*, tak jde podle Nafísiové o metodu dobře známou od soudobého íránského režimu („*My nejsme proti filmům, my jsme proti prostituci*“, tvrdil prý Chomejní, když jeho stoupenci zapalovali sály). A jestliže se „*pravda o íránské předrevoluční minulosti pro ty, kdo si ji přivlastnili, stala neskutečnou*“, tak podobně se „*pravda o Lolitě stala neskutečnou pro Humberta*“.¹⁶⁶ *Lolita* je pro Nafísiovou také nástrojem, jehož

¹⁶⁶ http://zpravy.idnes.cz/recenze-jak-muze-nabokovova-lolita-promlouvav-k-irancum-pko-/zpr_archiv.aspx?c=A120322_151722_kavarna_chu

prostřednictvím se může bojovat proti: „...jakémukoli totalitnímu myšlení, protože Nabokov v *Humbertovi* odhalil všechny sobce, kteří znásilňují životy druhých.“¹⁶⁷

8.2.2 V POPULÁRNÍ HUDBĚ

"HISTOIRE DE MELODY NELSON" (1971)

"Histoire de Melody Nelson" je album francouzského zpěváka a skladatele Serge Gainsbourga. Gainsbourg byl podle svých slov inspirován Nabokovovou *Lolitou*. Fascinovala ho především postava Humberta Humberta, zatímco Lolita byla v jeho očích jen malou hloupou holkou.

Album je psáno v duchu nymfičky, „lolitky“ Melody Nelsonové, patnáctileté plavovlasé dívky, kterou Gainsbourgovo alter ego¹⁶⁸ nešťastnou náhodou srazí svým automobilem Rolls-Royce Silver Ghost, odveze ji do hotelu a následně jí v jedné z ložnic romanticky svádí.¹⁶⁹

"DON'T STAND SO CLOSE TO ME" (1980)

"Don't Stand So Close to Me", v českém překladu "Nestůj tak blízko mě", je singl britské skupiny The Police. Text písně obsahuje smíšené pocity chťiče, strachu a viny, kdy dochází ke konfrontaci učitele a studentky; jsou zde tedy odkrývány podobné otázky jako v románu Nabokova. Hudbu i text písně složil zpěvák kapely Sting, jenž předtím sám pracoval jako učitel angličtiny; v několika rozhovorech ale popřel jakoukoli autobiografičnost.¹⁷⁰

"MOI... LOLITA" (2000)

"Moi... Lolita", v českém překladu "Já... Lolita", je první singl francouzské zpěvačky Alizee, který se stal velkým hitem v mnoha evropských zemích i v zámoří. Image písně a videoklipu představoval Alizee jako svůdnou Lolitu, což je odkazem na Nabokovův román.

¹⁶⁷ http://zpravy.idnes.cz/recenze-jak-muze-nabokovova-lolita-promlouvav-k-irancum-pko-/zpr_archiv.aspx?c=A120322_151722_kavarna_chu

¹⁶⁸ Alter ego, neboli druhé já, je fiktivní osoba, psychologicky totožná s autorem fikce. Termín je používán primárně v literatuře, kde popisuje tu postavu nebo postavy literárního díla, s kterou se autor zcela ztotožňuje v názorech a psychologii, může jít ale i o postavu neliterární, tj. kterou si autor fikce pouze představuje. Alter ego často prožívá to, co by si autor skutečně přál prožít (uskutečňuje autorovy potlačované nebo neuskutečnitelné představy), nebo reaguje v situacích fikce tak, jak by v příslušné situaci jednal autor sám.

¹⁶⁹ VICKERS, G. *Chasing Lolita: How Popular Culture Corrupted Nabokov's Little Girl All Over Again*. Chicago Review Press, 2008. str. 227.

¹⁷⁰ http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.0022-3840.1987.2102_65.x/abstract;jsessionid=929EB8F0D375FD4CE5AF700D317DEB84.f01:t03

Samotný videoklip nám první část ukazuje, jak Alizee utíká od muže, který jí vyznává lásku a dává jí peníze; druhá část se odehrává v nočním klubu, kde zpěvačka tancuje i se svou malou sestrou; video končí pohledem na Alizee a její sestru odcházející po silnici a následované mužem z úvodu klipu.

"HEART-SHAPED GLASSES (WHEN THE HEART GUIDES THE HAND)" (2007)

"Heart-Shaped Glasses (When the Heart Guides the Hand)" v českém překladu "Brýle ve tvaru srdce (když srdce vede ruka)", je singl kontroverzního zpěváka Marilynna Mansona. V rozhovoru pro rádio BBC Manson uvedl, že byl inspirován knihou *Lolita*, kterou dočetl krátce před tím, než se setkal se svou tehdejší přítelkyní Evan Rachel Woodovou, která byla mnohem mladší (tehdy dvacetiletá) a na jednu schůzku přišla s brýlemi ve tvaru srdce, téměř totožné s brýlemi na plakátu k filmu Stanleyho Kubricka.¹⁷¹ Ve videoklipu k písni se sama Evan Rachel i se svými brýlemi objevila.

"ONE OF THE BOYS" (2008)

"One of the Boys" je druhé studiové album americké zpěvačky Katy Perry. Už samotný obal alba má nápadně „lolitský“ a odkazuje k filmu Stanleyho Kubricka – zpěvačka leží v zahradě na lehátku v oblečení ve stylu 40. - 50. let, které je stříhem prakticky totožné s Lolitiným oblečením ve filmu, včetně pózy zpěvačky, která také nápadně připomíná onu scénu ze zahrady. V duchu „Lolity“ byl také vytvořen videoklip k titulnímu singlu tohoto alba "I Kissed a Girl", který se setkal s velkým ohlasem a z takřka neznámé zpěvačky udělal hvězdu.

"BORN TO DIE" (2012)

"Born to Die" je druhé studiové album americké písničkářky Landy Del Rey. Můžeme v něm najít plno odkazů na *Lolitu* společně se stejnojmennou bonusovou skladbou.¹⁷² Za zmínku stojí také píseň "Off to the Races", kde se opakovaně cituje úvodní věta z románu: „*Light of my life, fire of my loins.*“ tedy „*Světlo mého života, žár mých slabin.*“

¹⁷¹ <http://www.rockfic.com/forum/viewtopic.php?t=4666&sid=02761b2cb8ddb63db6ae8f966a0b7b1f>

¹⁷² <http://www.rollingstone.com/music/albumreviews/born-to-die-20120130>

8.2.3 VE FILMU

MANHATTAN (MANHATTAN): 1979

Manhattan je americký černobílý film Woodyho Allena, jenž tematicky navazuje na *Annie Hallovou* z roku 1977. Oba filmy jsou oslavou Allenova rodného města New Yorku. Jedná se o příběh muže podaný v duchu komedie, romantiky i dramatu, který se nemůže rozhodnout mezi dvěma ženami

Existuje mnoho spekulací, že byl tento film *Lolitou* inspirován, neboť hlavní postava staršího muže udržuje vztah s mladou dívkou. V jedné scéně ze začátku filmu se jméno Nabokov a odkaz na jeho dílo objevuje také v konverzaci. Když Mary (Diane Keaton) zjišťuje, že Isaac (Woody Allen) chodí s teprve sedmnáctiletou Tracy (Mariel Hemingway) navštěvující střední školu, neodpustí si štiplavou poznámku: „*Nabokov se usmívá, jestli víte, co myslím.*“¹⁷³

AMERICKÁ KRÁSA (AMERICAN BEAUTY): 1999

Americká krása je americké drama o krizi středního věku plné pravdy, humoru i smutku. Sledujeme hlavního protagonistu Lestera Burnhama (Kevin Spacey), jenž se stávající situaci nudného a ubíjejícího života rozhodne řešit po svém a snaží se nyní splnit všechny své dávné sny a tužby, do toho všeho vstoupí kamarádka jeho dcery Angela, po které zatouží a snaží se získat její náklonnost.

S Nabokovovou *Lolitou* zde nacházíme mnoho paralel. Opět je zde starší muž, který je sexuálně přitahován o dost mladší dívkou (v tomto případě starší patnácti let). Podobnost je i mezi jmény – Dolores Haze x Angela Hays, Humbert x Burnham. Dalšími odkazy jsou například okvětní lísky růží či sport. Najdeme tu však i jeden stěžejní rozdíl, kdy Lester v intimní chvíli Angelu odmítá, poté co se mu dívka svěří, že by to bylo poprvé.

ZLOMENÉ KVĚTINY (BROKEN FLOWERS): 2005

Americký film *Zlomené květiny* vypráví příběh zapřisáhlého starého mládence Dona Johnstona (Bill Murray). Ten se v jedné scéně setkává s mladinkou dívkou jménem Lolita, jež je oblečená v znepokojivě krátkém růžovém županu, v uších má velké růžové náušnice ve tvaru srdcí, na rtech stejný odstín růžové rtěnky a vlasy svázané

173

v nepovedeném drdolu růžovou ozdobou; tak její chování v přítomnosti postaršího muže vyvolává značné otázky.

8.2.4 V SERIÁLU

HANCOCKOVA PŮLHODINKA (HANCOCK'S HALF HOUR): 1954 – 1961

Hancockova půlhodinka je britská rádiová komedie BBC a později i televizní komedie vysílaná v padesátých a začátkem šedesátých let. Jednalo se o situační komedii své doby, která v mnohém ovlivnila vývoj svého žánru. Hlavní postavou byl Tony Hancock (stejně jméno ve filmu i v realitě), který hrál v podstatě sám sebe.

V 5. epizodě 6. řady televizního vysílání „*The Missing Page*“, v českém překladu „*Chybějící strana*“, roku 1960 je v centru pozornosti právě Nabokovův román. Tony Hancock přečetl prakticky všechyn knihy ve své knihovně až na jedinou, *Lolitu*. Ta je vždy vypůjčená a Tony se při každé návštěvě ptá, zda již byla vrácena. Odpovědí je mu vždy úsečné: „Ne!“ Když je kniha nakonec vrácena, vzniká zmatek mezi návštěvníky, jelikož si na ní všichni dělají nárok. Situace, jež byla ztvárněna v této epizodě, byla jistým satirickým ztvárněním skutečné situace ve Spojeném království, kdy byla *Lolita* zakázána a její vydávání stíháno.¹⁷⁴

PROLHANÉ KRÁSKY (PRETTY LITTLE LIARS): 2010 - ...

Prolhané krásky je americký televizní seriál určený především pro teenagery. Námět seriálu je založen na stejnojmenné sérii románů Sary Sheppardové. Příběh sleduje životy čtyř dívek po zmizení jejich páté kamarádky, jejichž kamarádství se rozpadá a následně opět dává dohromady.

V 18. epizodě 2. řady „*A Kiss Before Lying*“, v českém překladu „*Polibek před ulehnutím*“, se setkáváme s odkazem na Vladimira Nabokova i jeho román *Lolita*. Bylo zjištěno, že zmizelá kamaráda Alison měla své alter ego, které se pojmenovala Vivian Darkbloom (což je přesmyčka jména Vladimir Nabokova, jak již bylo zmíněno jedné z předchozích kapitol) a byla posedlá knihou *Lolita*, na jejímž obalu byly slavné brýle s červenými obroučkami ve tvaru srdce. Podle některých názorů je v seriálu také znepokojivý počet dvojic starších mužů a o dost mladších žen.

¹⁷⁴ VICKERS, G. *Chasing Lolita: How Popular Culture Corrupted Nabokov's Little Girl All Over Again*. Chicago Review Press, 2008. str. 225.

8.4 VLADIMIR NABOKOV – JAK ŠEL ČAS

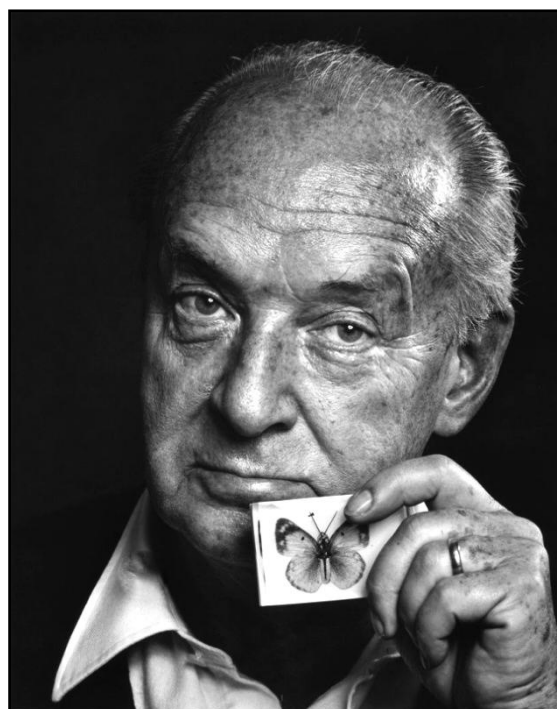
8.4.1 OBDOBÍ DĚTSTVÍ

8.4.2 OBDOBÍ MLÁDÍ

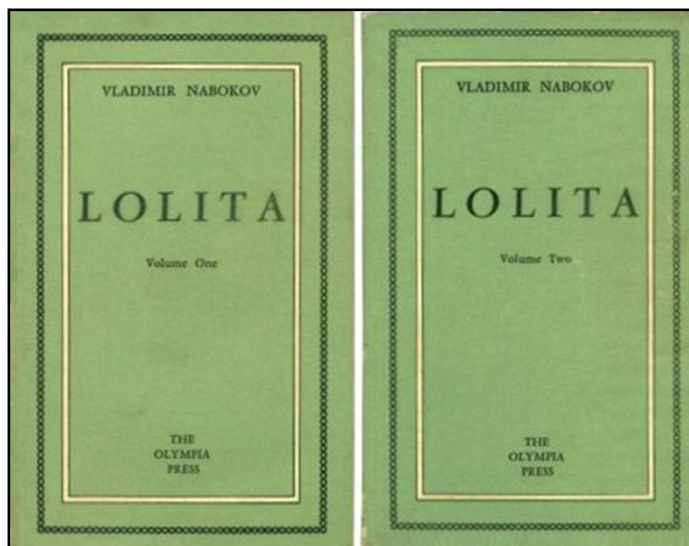
8.4.3 OBDOBÍ STÁŘÍ

8.5 LOLITA – VYDÁNÍ ROMÁNU

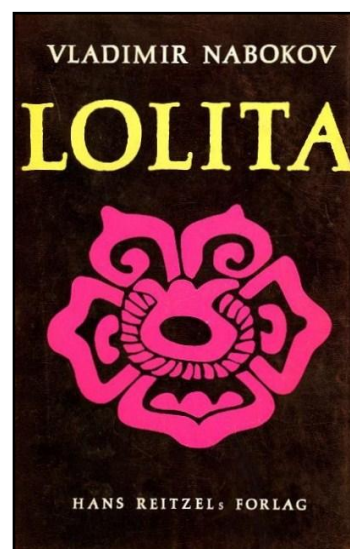
8.5.1 PRVNÍ VYDÁNÍ

FRANCIE, 1955

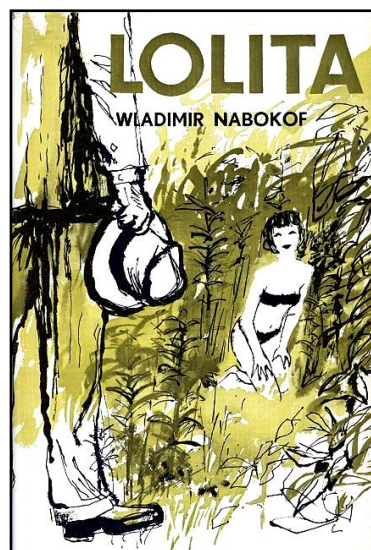

8.5.2 DALŠÍ VYDÁNÍ

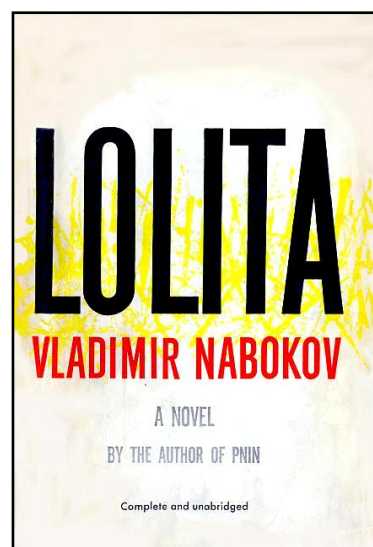
DÁNSKO, 1957

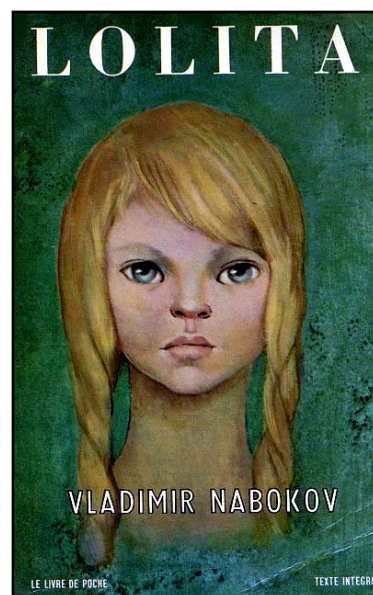
NIZOZEMSKO, 1958

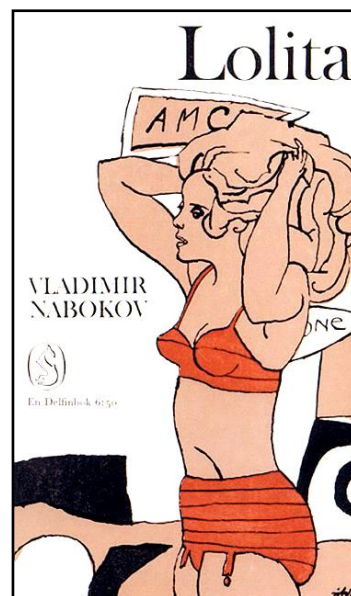
USA, 1958

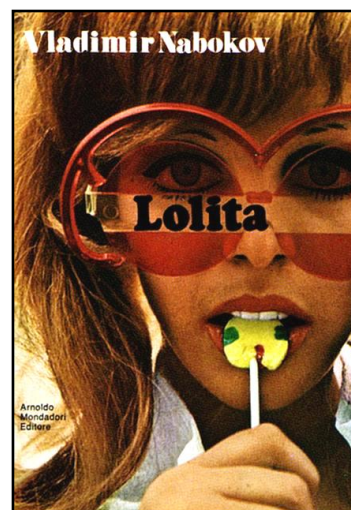
FRANCIE, 1963

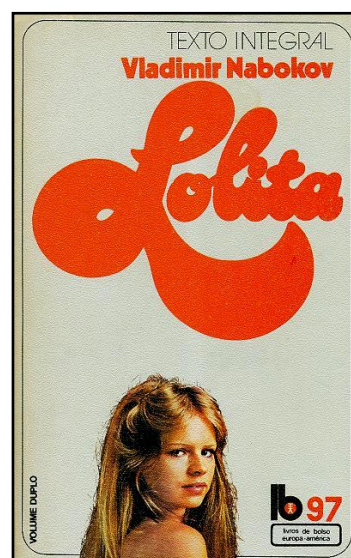
ŠVÉDSKO, 1965

ITÁLIE, 1969

PORTUGALSKO, 1974

BEJRÚT, 1988

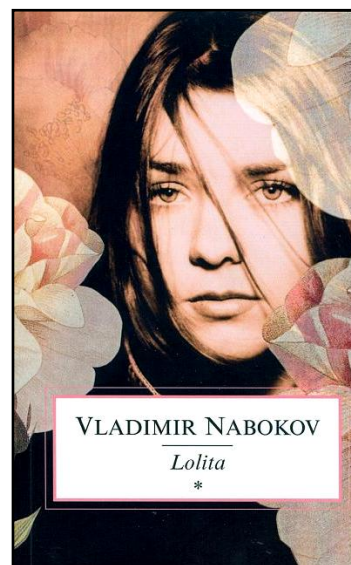
BĚLORUSKO, 1991

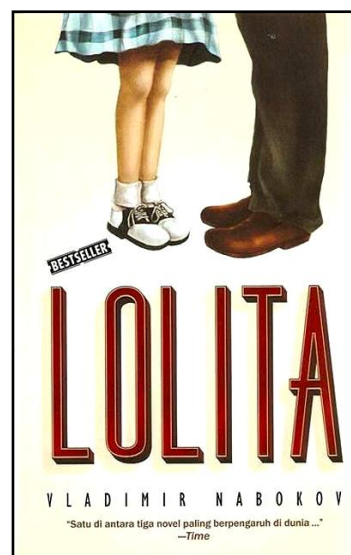
JIŽNÍ KOREA, 1999

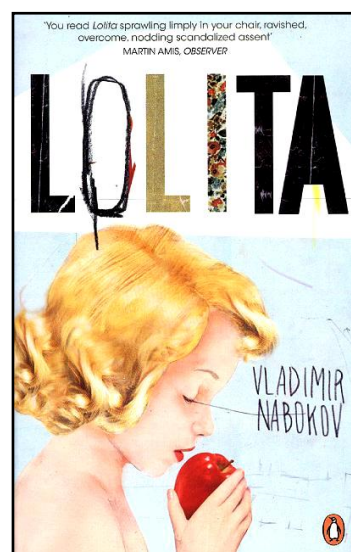
POLSKO, 2003

INDONÉSIE, 2008

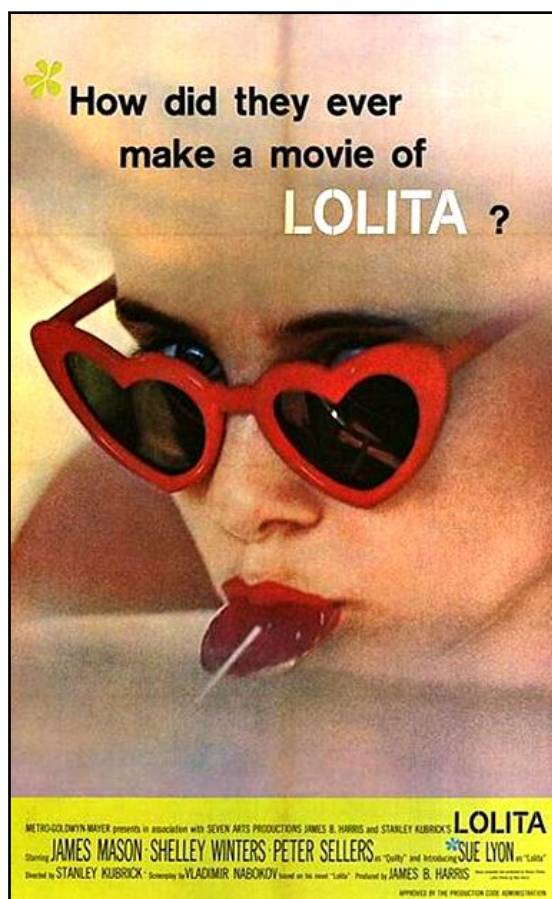
VELKÁ BRITÁNIE, 2011

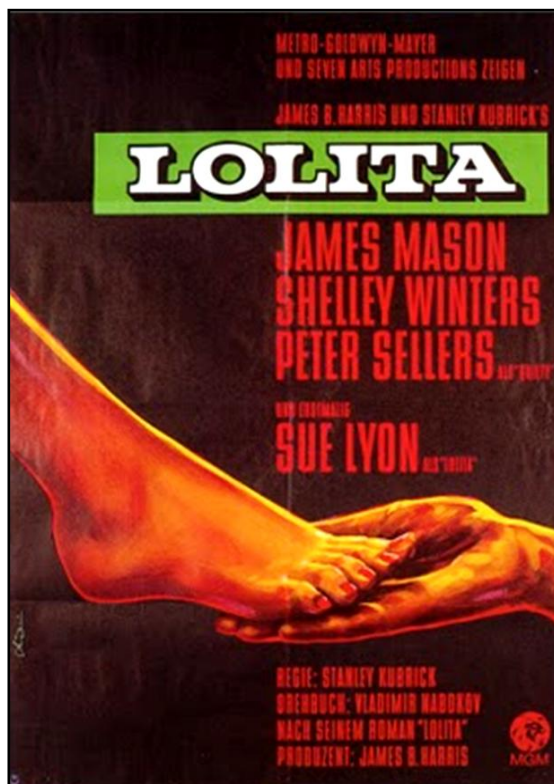
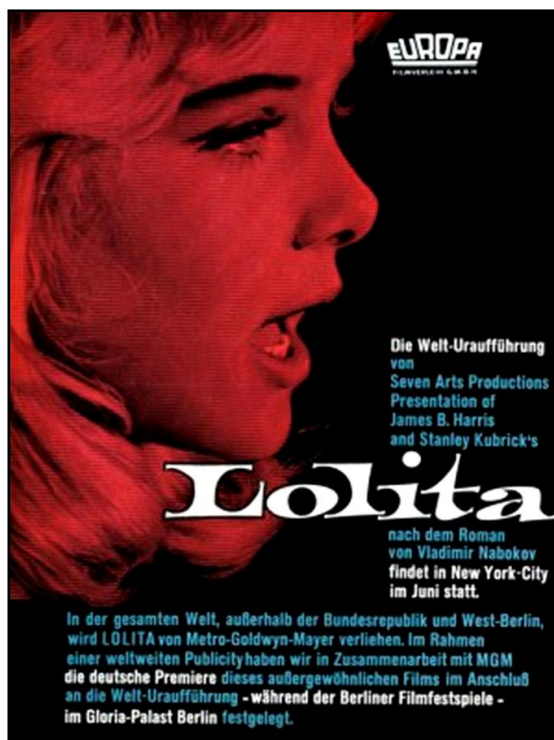
8.6 FILMY

8.6.1 PROPAGAČNÍ MATERIÁLY

LOLITA, 1962 - PLAKÁTY

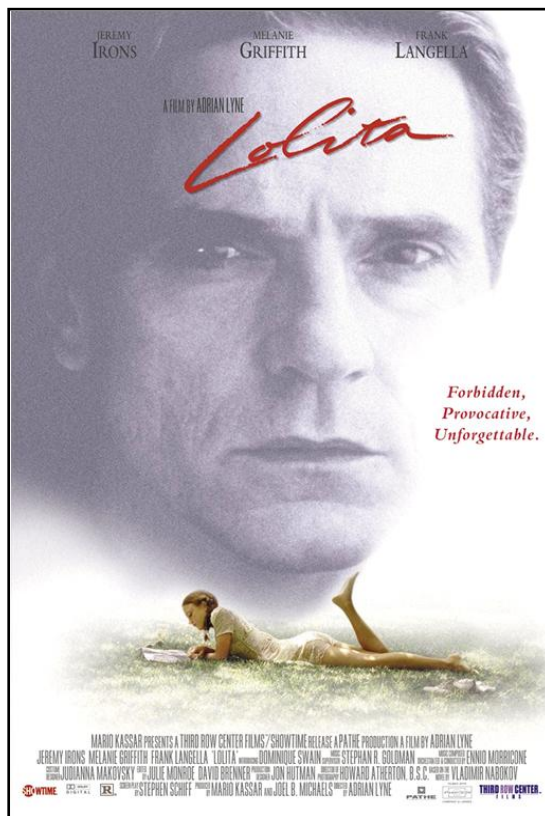
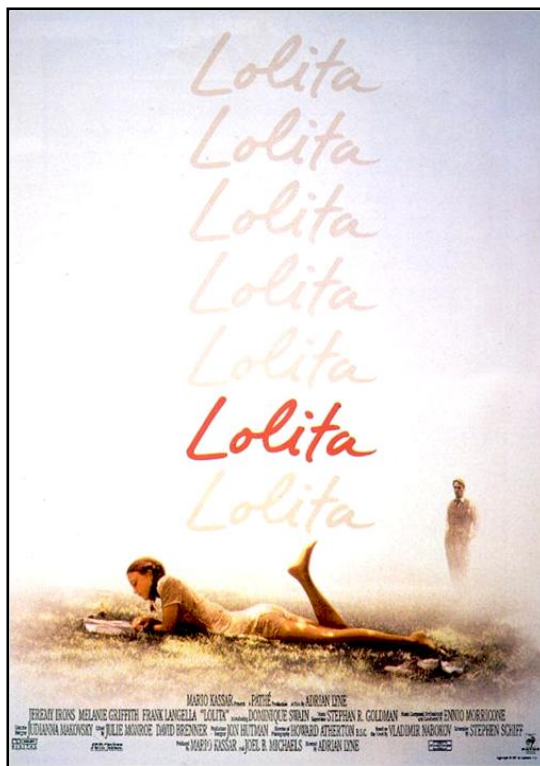

LOLITA, 1962 – UKÁZKY Z FILMU JAKO PROPAGAČNÍ PLAKÁTY

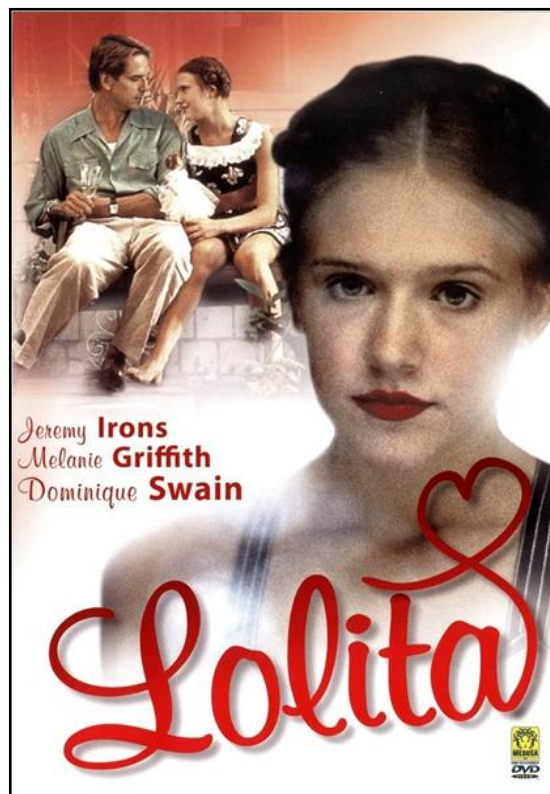
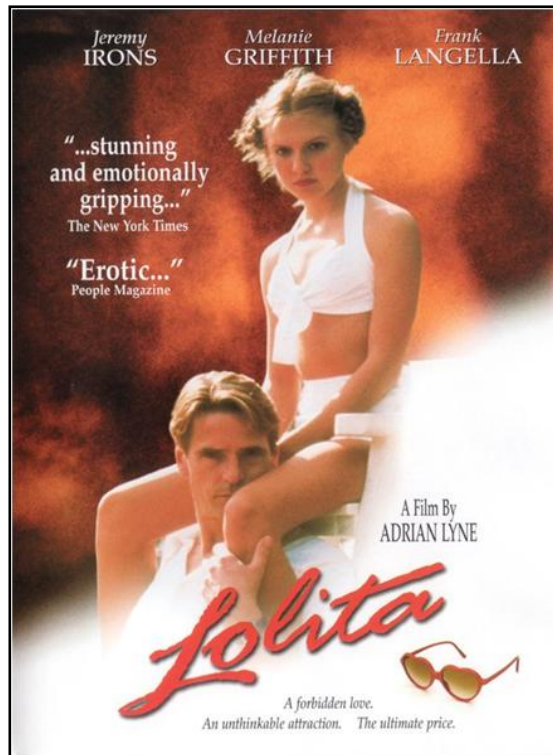

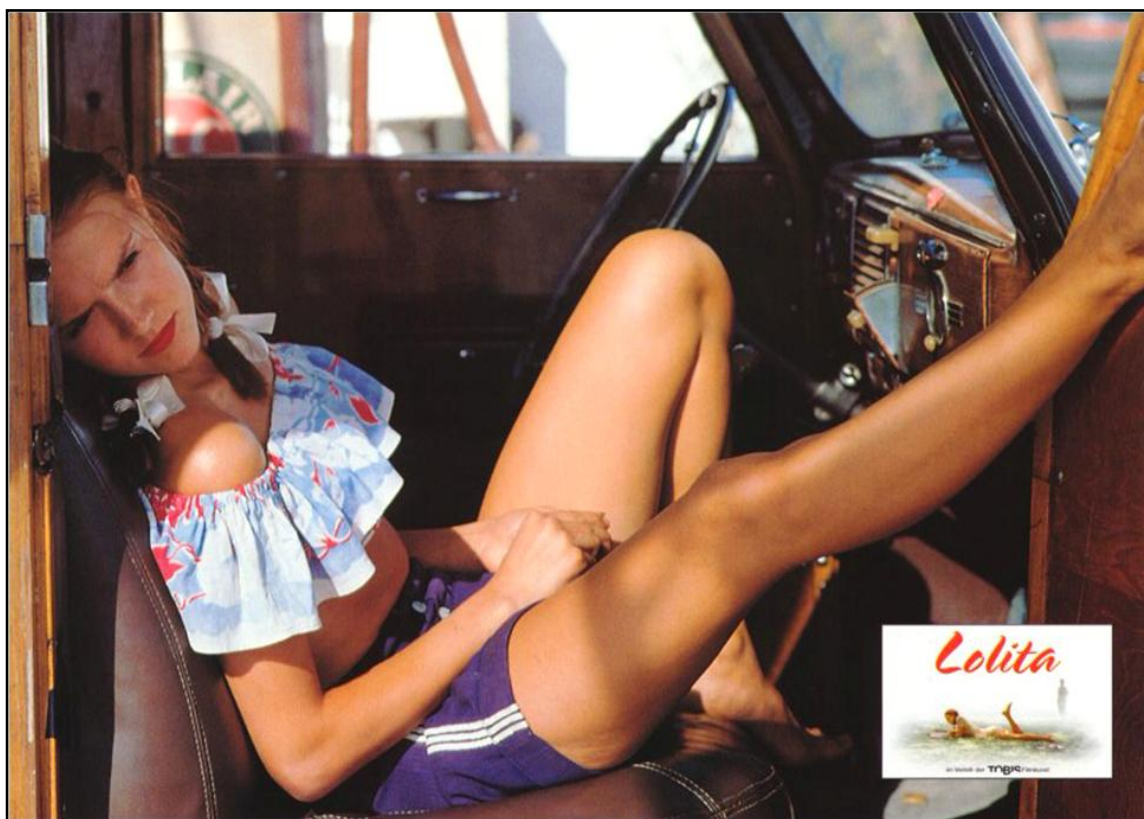
LOLITA, 1997 – PLAKÁTY, OBALY VHS

LOLITA, 1997 – UKÁZKY Z FILMU JAKO PROPAGAČNÍ PLAKÁTY

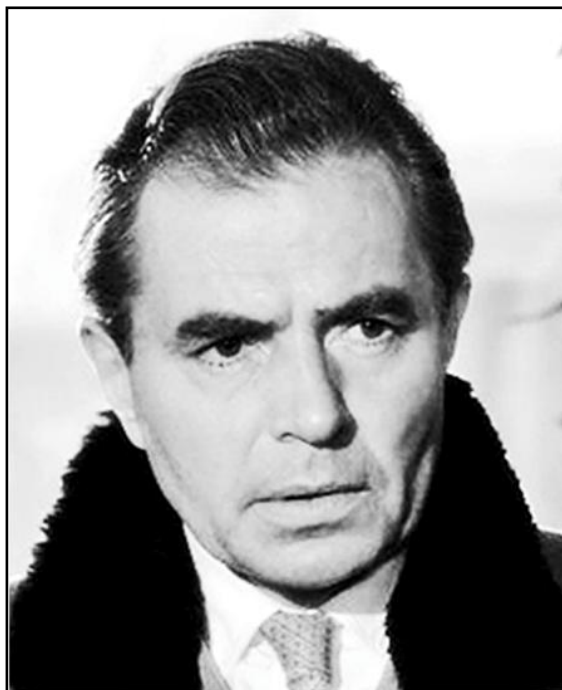

8.6.2 POROVNÁNÍ HLAVNÍCH POSTAV

HUMBERT HUMBERT

1962

HUMBERT HUMBERT

1997

LOLITA
1962

LOLITA
1997

LOLITA
1962

LOLITA
1997

CHARLOTTA HAZEOVÁ

1962

CHARLOTTA HAZEOVÁ

1997

CLARE QUILTY
1962

CLARE QUILTY
1997

8.7 LOLITA JAKO INSPIRACE

8.7.1 MÓDA

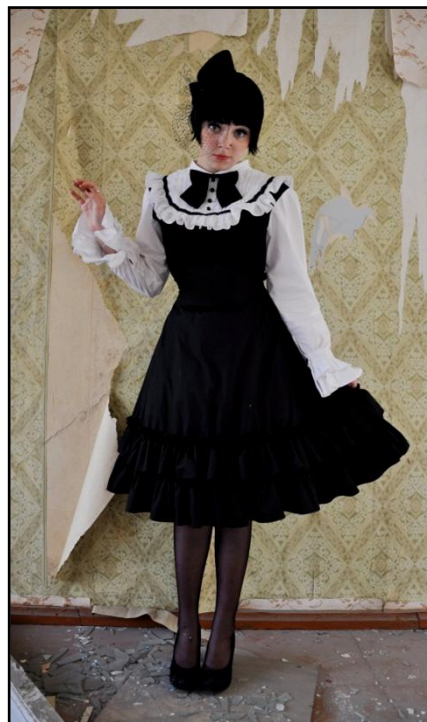
CLASSIC LOLITA, KLASICKÁ LOLITA

SWEET LOLITA, SLADKÁ LOLITA

GOTHIC LOLITA, GOTICKÁ LOLITA

PUNK LOLITA, PUNKOVÁ LOLITA

8.7.2 SLUNEČNÍ BRÝLE

8.7.3 KATY PERRY

